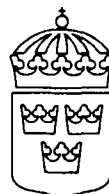


Regeringens proposition 1994/95:154



Prop.
1994/95:154

Val till Europaparlamentet m.m.

Regeringen överlämnar denna proposition till riksdagen.

Stockholm den 23 februari 1995

Lena Hjelm-Wallén

Sten Heckscher
(Justitiedepartementet)

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen behandlas frågan om val i Sverige av företrädare i den parlamentariska församlingen i Europeiska unionen, Europaparlamentet. Enligt det avtal som reglerar Sveriges anslutning till unionen skall det i Sverige väljas 22 företrädare i Europaparlamentet och det första valet hållas inom två år efter det att Sverige blivit medlem av unionen.

I propositionen föreslås att

- det första valet hålls söndagen den 17 september 1995,
- valsystemet så nära som möjligt skall ansluta till den ordning som tillämpas för val till riksdagen,
- hela landet skall utgöra en enda valkrets, eftersom det endast är fråga om 22 mandat som skall fördelas, och
- den möjlighet för väljarna att rösta på person som avses få tillämpning i de nationella valen från och med år 1998 skall komma till användning också i valet till Europaparlamentet.

Förslaget tillgodoser de krav på enhetlighet som gemenskapsrätten ställer, nämligen att den som är medborgare i någon medlemsstat och är bosatt i Sverige skall ha rösträtt och vara valbar.

1	Förslag till riksdagsbeslut	3
2	Lagtext	4
2.1	Förslag till lag om val till Europaparlamentet	4
2.2	Lag om ändring i lagen (1993:1404) om brevröstning i Förbundsrepubliken Tyskland och i Schweiz	15
2.3	Förslag till lag om ändring i folkbokföringslagen (1991:481)	17
3	Ärendet och dess beredning	18
4	Europaparlamentet – dess roll och uppgifter	18
5	EU-regler om valförfarandet	22
5.1	Valrättsakten	23
5.2	Direktivet om unionsmedborgares rösträtt och valbarhet	24
5.3	Anslutningsakten	25
6	Tidigare val till Europaparlamentet – några iakttagelser	25
7	Ett svenskt valsystem	27
7.1	Tidpunkt för val till Europaparlamentet	29
7.2	Rösträtt och valbarhet	30
7.3	Valkretsindelning	32
7.4	Spärregler	35
7.5	Röstning på person	36
7.6	Vissa övriga frågor	38
8	Vissa folkbokföringsfrågor	40
9	Kostnader och ikraftträdande	42
10	Författningskommentar	42
10.1	Lagen om val till Europaparlamentet	42
10.2	Lagen om ändring i folkbokföringslagen (1991:481)	54
Bilaga 1	Lagförslag i promemorian Val till Europaparlamentet	55
Bilaga 2	Förteckning över remissinstanser	68
Bilaga 3	Akt om allmänna direkta val av företrädare i församlingen (valrättsakten)	69
Bilaga 4	Rådets beslut den 1 februari 1993 om ändring av valrätts- akten	76
Bilaga 5	Rådets direktiv 93/109/EG	78
Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 16 februari 1995		85

Regeringen föreslår att riksdagen antar regeringens förslag till

- lag om val till Europaparlamentet,
- lag om ändring i lagen (1994:1404) om brevröstning i Förbundsrepubliken Tyskland och i Schweiz,
- lag om ändring i folkbokföringslagen (1991:481).

Regeringen har följande förslag till lagtext.

2.1 Förslag till lag om val till Europaparlamentet

Härigenom föreskrivs följande.

Inledande bestämmelser

1 § Denna lag gäller vid val år 1995 i Sverige till Europaparlamentet.

För val till Europaparlamentet är landet inte indelat i valkretsar.

Vid valet till Europaparlamentet tillämpas, om inte annat följer av denna lag, i erforderliga delar bestämmelserna i vallagen (1972:620) om ordinarie val till riksdagen.

Valmyndigheter

2 § Den centrala valmyndighet som avses i 1 kap. 2 § vallagen (1972:620) är central valmyndighet också för val enligt denna lag.

3 § Länsstyrelsen är regional valmyndighet.

4 § För genomförande av valet på lokal nivå svarar inom varje kommun den valnämnd som avses i 3 kap. vallagen (1972:620).

Det som en kommun, en valnämnd och valförrättare är skyldiga att göra enligt denna lag skall bekostas av kommunen.

Vem har rösträtt

5 § Den som har rösträtt vid val till riksdagen har rösträtt också vid val enligt denna lag.

Rösträtt har därutöver den medborgare i någon av Europeiska unionens medlemsstater (unionsmedborgare) som inte utövat sin rösträtt vid de val till Europaparlamentet som ägt rum i juni 1994 och som är bosatt här i landet och senast på valdagen fyller 18 år.

Den som enligt skattemyndighetens personband är folkbokförd här i landet den 1 juli 1995 skall anses vara bosatt här.

6 § Närmare bestämmelser om röstlängd finns i 10 –16 §§.

Vem är valbar

7 § Valbar till Europaparlamentet är var och en som har rösträtt enligt denna lag. Unionsmedborgare är dock valbara under den ytterligare förutsättningen att de enligt 19 § visar att de inte förlorat sin valbarhet i sitt hemland vid val till Europaparlamentet.

Den är inte heller valbar som är

- ledamot av regeringen i en medlemsstat,
- ledamot av EG-kommissionen,
- domare, generaladvokat eller justitiesekreterare i EG-domstolen,
- ledamot av Revisionsrätten,
- medlem av Rådgivande kommittén i Europeiska kol- och stålgemenskapen eller medlem av Ekonomiska och sociala kommittén i Europeiska gemenskapen och i Europeiska atomenergigemenskapen,
- medlem av sådana kommittéer eller andra organ som har tillsatts enligt fördragen om upprättandet av Europeiska kol- och stålgemenskapen, Europeiska gemenskapen och Europeiska atomenergigemenskapen för att förvalta gemenskapernas medel eller för att utföra en permanent och direkt förvaltningsuppgift,
- styrelseledamot, direktionsledamot eller anställd i Europeiska investeringsbanken, eller
- tjänsteman eller annars anställd i aktiv tjänst inom Europeiska gemenskapernas institutioner eller till dessa knutna fackorgan,

Inte heller är den valbar som har kandiderat vid de val till Europaparlamentet som ägt rum år 1994.

När skall val hållas

8 § Val förrättas den 17 september 1995.

Valdistrikt

9 § Vid val enligt denna lag tillämpas bestämmelserna om valdistrikt i 3 kap. vallagen (1972:620). Den del av en kommun som vid val enligt vallagen bildar ett valdistrikt utgör ett valdistrikt också vid val enligt denna lag.

Länsstyrelsen får efter samråd med valnämnden besluta om valdistrikt som omfattar fler röstberättigade än vad som sägs i 3 kap.

3 § vallagen.

Röstlängder

10 § Frågan om vem som har rösträtt enligt 5 § avgörs på grundval av en röstlängd som upprättats före valet.

Bestämmelserna i 4 kap. vallagen (1972:620) om allmän och särskild röstlängd skall tillämpas i fråga om den som har rösträtt enligt 5 § första stycket.

11 § Unionsmedborgare som vill utöva sin rösträtt enligt 5 § andra stycket skall senast den 1 juli 1995 skriftligen hos skattemyndigheten anmäla sin önskan att tas upp i allmän röstlängd för val till Europaparlamentet.

I sin anmälan skall unionsmedborgare i en skriftlig försäkran

- ange sin nationalitet och sin adress i Sverige,
- ange den valkrets eller det område i hemstaten där de senast var upptagna i röstlängd,
- försäkra att de inte utövat rösträtt vid de val till Europaparlamentet som ägde rum i juni 1994.

Blanketter för anmälan skall finnas tillgängliga hos skattemyndigheten.

Beslut med anledning av anmälan skall meddelas så snart som möjligt. Underrättelse om sådant beslut skall sändas till valmyndigheten i den stat där väljaren är medborgare.

Rättelse av uppgifter i röstlängd

12 § I fråga om allmän och särskild röstlängd gäller bestämmelserna i vallagen (1972:620) om rättelse och om överklagande av ett sådant beslut.

13 § Unionsmedborgare som anser att röstlängden innehåller felaktiga uppgifter om dem skall senast den 25 augusti 1995 skriftligen begära att uppgifterna rättas. Detta gäller också dem som anser sig vara felaktigt uteslutna ur röstlängden. Omständigheter som inträffat senare än den 1 juli 1995 får inte ligga till grund för rättelse.

Frågor om rättelse skall prövas av skattemyndigheten.

Centrala valmyndigheten bör informera allmänheten om hur man kan begära rättelse av röstlängden.

14 § När samtliga beslut om rättelser förts in i röstlängden skall den så snart som möjligt sändas till den kommun där valdistriktet ligger.

15 § Får skattemyndigheten från en myndighet i någon annan medlemsstat meddelande om att en röstberättigad som finns upptagen i röstlängd här i landet röstat vid valen till Europaparlamentet i juni 1994 skall myndigheten genast rätta allmän röstlängd.

Överklagande

16 § Skattemyndighetens beslut i ett ärende om rättelse får överklagas bara i samband med att det val överklagas för vilket röstlängden har upprättats. I ett sådant ärende får bara de bevis åberopas som har visats upp för skattemyndigheten.

17 § En partibeteckning som är skyddad vid val till riksdagen enligt bestämmelserna i vallagen (1972:620) är skyddad också vid val enligt denna lag.

En partibeteckning kan också registreras för val som skall hållas enligt denna lag. Då gäller bestämmelserna i 5 kap. vallagen om registrering av partibeteckning vid val till riksdagen.

Ansökan om registrering skall göras senast den 22 maj 1995 för att partibeteckningen skall vara skyddad vid val enligt denna lag.

18 § Kandidater skall anmälas till centrala valmyndigheten senast den dag myndigheten bestämmer. Då gäller bestämmelserna i 5 kap. vallagen (1972:620) om ordinarie val till riksdagen.

Försäkran av unionsmedborgare som önskar kandidera

19 § Unionsmedborgare som inte samtidigt är svenska medborgare och som önskar kandidera vid valet till Europaparlamentet den 17 september 1995 skall senast den 18 augusti 1995 lämna en försäkran till centrala valmyndigheten. I den skall de

- ange sin nationalitet och sin adress i Sverige,
- ange den valkrets eller det område i hemstaten där kandidaten senast var upptagen i röstlängd, och
- försäkra att de inte kandiderat vid de val till Europaparlamentet som ägde rum i juni 1994.

Till en sådan försäkran skall fogas ett intyg av den behöriga myndigheten i hemstaten att valbarheten inte har gått förlorad där eller att denna diskvalifikationsgrund inte finns såvitt myndigheten vet.

Valsedlar och valkuvert

20 § Vid val till Europaparlamentet skall användas valsedlar och valkuvert som hålls till handa av centrala valmyndigheten.

21 § Valsedlarna skall vara lika till storlek och material. För valet skall användas vita valsedlar.

På valsedlarna skall det finnas minst en rad där väljarna kan skriva till namn, och en ruta intill varje rad där väljarna genom markering kan avge en personröst för ett av dessa namn. På valsedlar som upptar namn på en eller flera kandidater skall det dessutom framför varje namn finnas en ruta där väljarna genom markering kan avge en personröst för det namnet.

I övrigt gäller om valsedlar bestämmelserna i 6 kap. 2 § andra och tredje styckena vallagen (1972:620).

22 § Om en valsedel innehåller mer än ett kandidatnamn, skall namnen tas upp i en följd under varandra och förses med nummer som visar ordningen mellan dem.

Namnen gäller själva valet samt, i den mån de inte därvid tas i anspråk, val av ersättare för företrädare.

Innehåller en valsedel med registrerad partibeteckning flera namn på kandidater, skall valsedeln, om partiet enligt 18 § anmält kandidater för valet, som första och andra namn ta upp namn på kandidater som finns på listan över kandidater partiet anmält. Innehåller en valsedel i fall som nu sagts endast ett namn skall detta vara ett namn som finns på listan över anmälda kandidater.

23 § Vallagens (1972:620) bestämmelser om beställning, kostnader, förskottsbetalning m.m. i fråga om valsedlar och valkuvert skall gälla också vid val enligt denna lag. Vad som där gäller för parti skall gälla också för partier som deltar i val till Europaparlamentet.

Utöver vad som anges i 6 kap. 7 § vallagen skall centrala valmyndigheten också förse valsedelsblanketterna med sådana rader och rutor som anges i 21 § andra stycket.

24 § I lokaler där röstning äger rum enligt denna lag skall väljarna ha tillgång till

1. valsedlar för varje parti som vid något av de två senaste riksdagsvalen har fått mer än en procent av rösterna i hela landet; valsedlarna skall vara försedda med

- parti- och valbeteckning,
- minst en rad där väljaren kan skriva till namn, och
- en ruta intill varje rad där väljarna genom markering kan avge

en personröst för ett av dessa namn, och

2. blanketter till valsedlar som försetts med

- minst en rad där väljaren kan skriva namn, och
- en ruta intill varje rad där väljarna genom markering kan avge

en personröst för ett av dessa namn.

Lantbrevbärare som tar emot valsedelsförsändelser bör medföra sådana valsedlar.

Valsedlarna hålls till handa genom centrala valmyndigheten.

Röstkort

25 § Om den centrala valmyndigheten inte bestämmer annat, skall för var och en som enligt gällande röstlängd är röstberättigad vid valet upprättas ett röstkort med uppgifter om den röstberättigade. Röstkortet skall dessutom innehålla uppgifter om valet till ledning för den röstberättigade. I fråga om röstkort tillämpas i övrigt 7 kap. 1 § andra stycket, 2 § första och tredje styckena samt 3 § första - tredje styckena vallagen (1972:620).

Röstkorten skall sändas till de röstberättigade senast 30 dagar före valdagen.

26 § Röstning sker på valdagen i vallokalen för det valdistrikt där väljaren är upptagen i röstlängd. Röstberättigade som på grund av vistelse utomlands eller på annan ort inom landet eller av andra skäl inte kan rösta på tid och plats som nu sagts, får rösta på Posten Aktiebolags postkontor inom landet, hos en svensk utlandsmyndighet eller på ett svenskt fartyg i utrikes fart.

I fråga om röstningen och om den vidare behandlingen av röster som har lämnats på ett postkontor, hos en utlandsmyndighet eller på ett fartyg tillämpas i övrigt bestämmelserna om ordinarie val till riksdagen i 8 - 12 kap. vallagen (1972:620).

I den lokal där val äger rum skall ett exemplar av denna lag och av vallagen finnas tillgängliga.

27 § Länsstyrelsen får efter samråd med valnämnden besluta att röstning på valdagen får ske också på andra röstmottagningsställen i valdistriktet än som anges i 8 kap. 1 § vallagen (1972:620) varvid det från bestämmelserna i 2, 3, 5 och 6 §§ i samma kapitel får göras de avvikelser som behövs för detta. Med anledning av röstmottagning på sådana röstmottagningsställen får nödvändiga avvikelser också göras vid tillämpningen av 10-13 och 15 §§ i samma kapitel samt 9 kap. 1-3 och 5 §§.

28 § Centrala valmyndigheten får efter samråd med länsstyrelsen, valnämnden och Posten Aktiebolag besluta att en valnämnd skall ansvara för den röstmottagning som sägs i 10 kap. 2 § tredje stycket vallagen (1972:620).

Rösträkning, sammanräkning och mandatfördelning

Preliminär rösträkning

29 § Rösterna räknas preliminärt i vallokalen och hos valnämnden. Därvid tillämpas bestämmelserna i 13 kap. vallagen (1972: 620).

Slutlig sammanräkning

30 § Varje länsstyrelse skall göra en sammanräkning av valresultatet i sitt län. Resultatet av sammanräkningarna skall ligga till grund för centrala valmyndighetens slutliga sammanräkning för hela landet, fördelning av mandaten mellan partierna och utseende av ledamöter och ersättare.

Vid rösträkningen tillämpas 14 kap. 1, 2, 4, 5 och 8 §§ vallagen (1972:620). Med anmälda kandidater avses då sådana kandidater som anmälts enligt 18 §.

31 § Utöver vad som följer av 14 kap. 4 § andra stycket vallagen (1972:620) gäller följande. Prop. 1994/95:154

Namnen på valsedlar skall anses obefintliga, om ett valkuvert innehåller flera valsedlar som alla bär samma partibeteckning men är olika med avseende på personrösterna.

Namnen på en valsedel skall vidare anses obefintliga

1. om valsedeln inte är utformad för röstning på person enligt vad som anges i 21 § andra stycket,

2. om det finns fler än en personmarkering på valsedeln eller det inte klart framgår vilken kandidat som personmarkeringen avser, eller

3. om personmarkeringen kan antas vara gjord maskinellt.

Hur fördelningen av mandaten mellan partierna görs

32 § Mandaten fördelas proportionellt mellan partierna på grundval av valresultatet i hela landet. Vid mandatfördelningen används uddatalsmetoden med första divisorn jämkad till 1,4.

33 § Endast partier som har fått minst fyra procent av rösterna i hela landet får delta i fördelningen av mandaten.

34 § För varje mandat som ett parti har erhållit utses en företrädare samt ersättare för företrädaren.

Hur företrädare utses

35 § Ordningen mellan kandidatnamnen inom varje parti fastställs genom särskilda uträkningar. Vid varje uträkning gäller en valsedel endast för ett namn.

Valsedlar på vilka avgivits personröster ordnas gruppvis efter partibeteckning. Därefter räknas antalet personröster för varje namn i gruppen. Personliga röstetal fastställs endast för kandidater som fått personröster till ett antal som motsvarar minst fem procent av partiets röstetal. Ett namns personliga röstetal är lika med det antal personröster som har lämnats för namnet under en och samma partibeteckning. Ordningsföljden mellan namnen bestäms på grundval av varje namns personliga röstetal. Det namn som har det största personliga röstetalet tar första plats i ordningen, det som har det näst största personliga röstetalet tar andra plats i ordningen och så vidare enligt samma grund. Har flera namn lika stora personliga röstetal avgörs företrädet genom lottning.

Får man inte fram tillräckligt många kandidatnamn när valsedlarna ordnas enligt andra stycket, skall ordningsföljden bestämmas enligt 14 kap. 6 § andra – femte styckena vallagen (1972:620).

Vid de uträkningar som görs sedan kandidatnamn ordnats enligt andra stycket skall samtliga valsedlar med namn delta, varvid bortses från de namn som tagit plats enligt andra stycket.

36 § Har en kandidat fått plats i ordningen för mer än ett parti och skulle kandidaten därför få mandat för mer än ett parti, skall kandidaten tillträda det mandat, för vilket hans eller hennes personliga röstetal enligt 35 § andra stycket är störst i förhållande till antalet avgivna röster för partiet.

Har kandidaten inte tagit plats i ordningen på grundval av personligt röstetal skall kandidaten tillträda det mandat, för vilket hans eller hennes personliga jämförelsetal enligt 35 § tredje stycket är störst i förhållande till antalet avgivna röster för partiet.

Har kandidaten fått plats i ordningen i kraft av personligt röstetal skall det mandat som kandidaten inte tillträder besättas på grundval av de sinsemellan likadana valsedlar, på vilka kandidaten fått flest personröster jämte övriga valsedlar som tar upp samma namnordning. Den som har det största personliga röstetalet enligt 35 § andra stycket får mandatet. Vid lika tal avgörs företrädet genom lottning. Kan mandatet inte besättas genom detta förfarande tillämpas fjärde stycket.

Har kandidaten fått plats i ordningen genom sitt jämförelsetal enligt 35 § tredje stycket fastställs vid ny sammanräkning vem som skall få det mandat som kandidaten inte tillträder på grundval av de valsedlar som gällde för kandidatens namn när namnet fick plats i ordningen. Vid denna uträkning gäller varje valsedel som hel röst. Röstvärdet skall tillgodoräknas det namn som står främst på valsedeln och därvid skall iakttas att namnet på en kandidat som redan tillträtt mandat för partiet skall anses som obefintligt. Den som får det högsta röstetalet får mandatet. Mellan lika tal avgörs företrädet genom lottning.

Om till följd av denna paragraf två eller flera mandat inte har tillträtts, tillsätts de ett och ett allt efter storleken på de personliga röstetalen enligt 35 § andra stycket i förhållande till antalet avgivna röster för partiet. Kan inte samtliga mandat tillträdas genom detta tillsätts de ett och ett allt efter storleken på jämförelsetalen för namnen enligt 35 § tredje stycket.

Hur ersättare utses

37 § När en ersättare skall utses för en kandidat som fått plats i ordningen enligt 35 § andra stycket på grundval av personligt röstetal ordnas de valsedlar på vilka det lämnats personröster för namnet i särskilda grupper. Grupperna bestäms med utgångspunkt i namnordningen på valsedlarna så att sinsemellan likadana valsedlar bildar en särskild grupp. Valsedlarna i den största av dessa grupper bildar en grupp tillsammans med övriga valsedlar som tar upp samma namnordning. Ersättarna utses på grundval av valsedlarna i denna grupp efter storleken på sina personliga röstetal under förutsättning att röstetalen uppgår till minst fem procent av partiets röstetal.

Det namn som har det största personliga röstetalet är utsedd till ersättare för den företrädare som sammanräkningen avser. Vid lika tal avgörs företrädet genom lottning. Kan inte ersättare utses genom detta förfarande tillämpas tredje stycket.

När en ersättare skall utses för en företrädare som fått plats i ordningen på grundval av jämförelsetalet enligt 35 § tredje stycket görs för varje företrädare en sammanräkning inom det parti, för vilket företrädaren har blivit vald. Vid varje sammanräkning tas hänsyn endast till de valsedlar som upptar företrädarens namn och som på grund av detta gällde för detta namn, när det fick plats i ordningen. Varje valsedel gäller som hel röst. Röstvärdet skall tillgodoräknas det namn som står främst på sedeln och därvid skall det iaktas att namnet på en kandidat som utsetts till företrädare skall anses som obefintligt. Den som får högsta röstetalet är utsedd till ersättare för den företrädare som sammanräkningen avser. Mellan lika tal avgörs företrädet genom lottnings.

Om det antal ersättare som har utsetts enligt första - tredje styckena är mindre än det antal som med tillämpning av 14 kap. 11 § första stycket vallagen (1972:620) skall utses, tillämpas 14 kap. 11 § andra stycket vallagen.

Kungörelse av valutgången

38 § När mandaten fördelats mellan partierna och besatts med företrädare samt ersättare utsetts, tillkänneger centrala valmyndigheten valets utgång genom kungörelse i Post- och Inrikes Tidningar. Därmed är valet avslutat.

Ersättare för företrädare som har avgått

39 § Har en företrädare avgått före utgången av den tid för vilken han eller hon har blivit vald, utser centrala valmyndigheten efter underrättelse från Europaparlamentet till ny företrädare i den avgångnes ställe den ersättare som enligt den mellan ersättarna bestämda ordningen står i tur att inträda. Därvid skall 14 kap. 13 § andra stycket vallagen (1972:620) tillämpas.

Centrala valmyndigheten skall om möjligt utse två nya ersättare, om antalet ersättare för en företrädare har gått ner till hälften eller därunder av det vid valet utsedda antalet genom att ersättare har utsetts till företrädare eller har avgått av annan orsak.

Centrala valmyndigheten utfärdar kungörelse i Post- och Inrikes Tidningar om utgången av förrättning som avses i första och andra stycket. Förrättningen är därmed avslutad.

Bevis

40 § För den som blivit utsedd till företrädare i Europaparlamentet eller till ersättare utfärdar centrala valmyndigheten genast ett bevis om detta. I beviset anges namnet på den som blivit utsedd samt tid, parti och valkrets som han eller hon blivit utsedd för. Bevis för ersättare skall dessutom innehålla uppgift om den eller de företrädare som ersättaren utsetts till ersättare för och, om flera ersättare utsetts för samma företrädare, ordningen mellan ersättarna.

Som bevis gäller utdrag ur protokoll eller annan handling från förrättning vid vilken företrädaren eller ersättaren blivit utsedd. Bevis skall tillställas den som blivit utsedd och Europaparlamentet samt Valprövningsnämnden och riksdagens talman.

41 § Valprövningsnämnden skall granska bevis för företrädare och ersättare och därvid pröva, om beviset blivit utfärdat i enlighet med 36 §. Granskningen skall avslutas så snart som möjligt. Berättelse om granskningen skall ofördröjligen överlämnas till Europaparlamentet och till riksdagens talman.

42 § Företrädare tillträder sitt uppdrag då deras behörighet prövats av Europaparlamentet.

Överklagande

43 § Centrala valmyndighetens beslut som fastställt utgången av val får överklagas hos Valprövningsnämnden. På ett sådant överklagande tillämpas de bestämmelser i 15 kap. 4 § tredje och fjärde styckena vallagen (1972:620) som avser riksdagen samt 5, 6 och 9 §§ samma kapitel.

Beslut får överklagas av den som enligt röstlängd var röstberättigad vid valet samt av den som enligt beslut som sägs i 4 kap. 4 och 16 §§ vallagen var utesluten från rösträtt, men också av ett parti som deltagit i valet.

44 § Har i den verksamhet för förberedande och genomförande av valet, för vilken en myndighet svarar, förekommit avvikelser från föreskriven ordning eller har någon hindrat valet, förvanskats avgivna röster eller otillbörligen verkat vid valet på något annat sätt, skall Valprövningsnämnden, om det med fog kan antas att vad som har förekommit har inverkat på utgången av valet, vid prövning av ett överklagande av valet upphäva detta och förordna om nytt val eller, om rättelse kan åstadkommas genom förnyad rösträkning, uppdra åt centrala valmyndigheten att vidta sådan rättelse.

Om ett visst beslut enligt bestämmelse i lag inte får överklagas eller om det skall överklagas i särskild ordning, får en omständighet som avses med beslutet inte åberopas vid ett överklagande som avses i denna paragraf.

45 § Centrala valmyndigheten bör på lämpligt sätt sprida kännedom bland allmänheten om tid och sätt för valet och om de bestämmelser i övrigt som gäller för valet.

46 § Närmare föreskrifter om genomförande av val enligt denna lag meddelas av regeringen eller, om regeringen bestämmer det, centrala valmyndigheten.

Denna lag träder i kraft den 1 maj 1995.

Härigenom föreskrivs att 1 och 2 §§ samt ikraftträdandebestämmelsen till lagen (1993:1404) om brevröstning i Förbundsrepubliken Tyskland och i Schweiz skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §

Vid 1994 års ordinarie val till riksdagen och det samtidiga valet till kommun- och landstingsfullmäktige samt vid extra val till riksdagen och folkomröstning som infaller före 1997 års motsvarande val får röstberättigade som vistas i Förbundsrepubliken Tyskland eller i Schweiz rösta genom att från samma land sända sina valsedlar till valnämnden med posten (brevröstning).

Vid 1994 års ordinarie val till riksdagen och det samtidiga valet till kommun- och landstingsfullmäktige, *vid 1995 års val till Europaparlamentet* samt vid extra val till riksdagen och folkomröstning som infaller före 1998 års motsvarande val får röstberättigade som vistas i Förbundsrepubliken Tyskland eller i Schweiz rösta genom att från samma land sända sina valsedlar till valnämnden med posten (brevröstning).

Vid brevröstning tillämpas bestämmelserna i vallagen (1972:620), om inte annat följer av denna lag.

2 §

Brevröstning skall gå till på följande sätt.

Väljaren lägger för varje val själv in sin valsedel i ett valkuvert. I närvaro av två vittnen lägger han sedan in iordningställda valkuvert i ett ytterkuvert för brevrostningsförsändelse och tillsluter detta. Därefter skriver väljaren på ytterkuvertet en försäkran på heder och samvete att han gjort på detta sätt och att försändelsen har ställts i ordning i Förbundsrepubliken Tyskland respektive Schweiz. På ytterkuvertet skall väljaren också anteckna sitt personnummer. Vittnena intygar skriftligen att väljaren egenhändigt undertecknat försäkran samt att de inte känner till något förhållande som strider mot de uppgifter väljaren lämnat på ytterkuvertet. Vittnena skall ha fyllt 18 år. Väljarens make eller barn eller makens barn får inte vara vittne, och inte heller väljarens sambo eller sambos barn.

Sedan brevrostningsförsändelsen har gjorts i ordning enligt andra stycket lägger väljaren in försändelsen tillsammans med sitt röstkort i ett omslagskuvert och tillsluter detta. Därefter lämnas försändelsen för postbefordran till valnämnden i den kommun där väljaren är upptagen i allmän röstlängd eller, om väljaren är upptagen i särskild röstlängd, till

valnämnden i den kommun inom vilken den vallokal är belägen där den särskilda röstlängden enligt 4 kap. 20 § vallagen (1972:620) skall finnas tillgänglig.

Vid val till riksdagen, vid val i hela landet till kommun- och landstingsfullmäktige, och vid en folkomröstning får brevröstningsförsändelsen vara iordninggjord tidigast 24 dagar före valdagen och skall avges senast dagen före valdagen. Vid extra val till riksdagen och folkomröstning samtidigt med sådana val får brevröstningsförsändelsen vara iordninggjord tidigast 20 dagar före valdagen. Väljaren skall på ytterkuvertet intyga att han inte ställt i ordning försändelsen tidigare än vad som nu har sagts. Försändelsen skall anses avgiven den dag då den är poststämplad. Brevröstningsförsändelsen bör lämnas för postbefordran i så god tid att den kan beräknas vara valnämnden till handa senast andra dagen efter valdagen.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1994 och gäller till utgången av år 1997.

Vid val till riksdagen, vid val i hela landet till kommun- och landstingsfullmäktige, *vid val till Europaparlamentet* och vid en folkomröstning får brevröstningsförsändelsen vara iordninggjord tidigast 24 dagar före valdagen och skall avges senast dagen före valdagen. Vid extra val till riksdagen och folkomröstning samtidigt med sådana val får brevröstningsförsändelsen vara iordninggjord tidigast 20 dagar före valdagen. Väljaren skall på ytterkuvertet intyga att han inte ställt i ordning försändelsen tidigare än vad som nu har sagts. Försändelsen skall anses avgiven den dag då den är poststämplad. Brevröstningsförsändelsen bör lämnas för postbefordran i så god tid att den kan beräknas vara valnämnden till handa senast andra dagen efter valdagen.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1994 och gäller till utgången av år 1998.

Denna lag träder i kraft den 1 maj 1995.

Härigenom föreskrivs att 20 § folkbokföringslagen (1991:481) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

20 §

Den som kan antas under sin normala livsföring komma att regelmässigt tillbringa sin dygnsvila utom landet under minst ett år skall avregistreras från folkbokföringen som utflyttad om inte annat följer av 14 §. Även den som kan antas komma att regelmässigt tillbringa sin dygnsvila både inom och utom landet skall avregistreras om han med hänsyn till samtliga omständigheter får anses ha sitt egentliga hemvist utom landet.

Den som kan antas under sin normala livsföring komma att regelmässigt tillbringa sin dygnsvila utom landet under minst ett år skall avregistreras från folkbokföringen som utflyttad om inte annat följer av *andra stycket* eller 14 §. Även den som kan antas komma att regelmässigt tillbringa sin dygnsvila både inom och utom landet skall avregistreras om han med hänsyn till samtliga omständigheter får anses ha sitt egentliga hemvist utom landet.

En vistelse utom landet som föranleds av uppdrag som företrädare i Europaparlamentet skall inte leda till avregistrering enligt första stycket om företrädaren har anknytning till landet genom att disponera en bostad här. På ansökan av företrädaren får dock skattemyndigheten besluta om avregistrering under de förutsättningar som anges i första stycket.

Denna lag träder i kraft den 1 maj 1995.

I april 1991 tillkallades en kommitté med uppdrag att lägga fram förslag till grundlagsändringar m.m. inför ett svenskt medlemskap i EG. Kommittén – Grundlagsutredningen inför EG – överlämnade i mars 1993 betänkandet EG och våra grundlagar (SOU 1993:14).

I kommitténs uppdrag ingick även att behandla frågan om hur val till Europaparlamentet skall ske. Kommittén, som inte lämnade något förslag till föreskrifter, angav emellertid efter vilka principer ett system för val till Europaparlamentet bör kunna utformas.

Sedan det efter den svenska folkomröstningen i november 1994 stod klart att Sverige skulle komma att träda in i Europeiska unionen utarbetades i Justitiedepartementet en promemoria om val till Europaparlamentet. Den lagreglering som föreslogs i promemorian, se *bilaga 1*, tog sin utgångspunkt i de principer som Grundlagsutredningen inför EG angett. Därutöver behandlades i promemorian vissa folkbokföringsfrågor.

Promemorian har remissbehandlats. En förteckning över de remissinstanser som yttrat sig finns i *bilaga 2*. Remissyttrandena finns tillgängliga i Justitiedepartementet (dnr 94-4798).

Den lag om val till Europaparlamentet som nu föreslås avser uttryckligen det första val som skall hållas här i landet före utgången av år 1996. Det innebär att lagen måste omarbetas inför de val som skall äga rum i samtliga medlemsländer år 1999. De grundläggande principer som den nu föreslagna lagen bygger på bör därvid kunna vinna fortsatt tillämpning, men åtskilliga bestämmelser om främst tidpunkter måste ändras. Därtill kommer att det i Justitiedepartementet pågår ett arbete med en ny vallag som till år 1998 skall ersätta vallagen (1972:620) i fråga om regleringen av valen till våra nationella församlingar. Också detta arbete kommer att kräva anpassningar av den nu aktuella lagen.

4 Europaparlamentet – dess roll och uppgifter

Europeiska unionen är inte en traditionell mellanstatlig organisation där regeringsföreträdare förhandlar för att nå fram till en handlingslinje som alla länder kan vara överens om. Men unionen är inte heller någon stat där de avgörande besluten fattas av en folkvald församling som också utser dem som skall styra riket. Unionen bär visserligen drag av båda dessa beslutsformer men har organiserat sitt beslutsfattande på ett sätt som saknar förebilder.

Det mellanstatliga draget är tydligt genom att unionens viktigaste beslutsfattande sker i *ministerrådet*. Beredningen inför rådsbesluten sker genom medlemsländernas ständiga representanter (dvs. EU-ländernas diplomatiska företrädare) i Coreper (*Comité des Représentants Permanents*) och besluten fattas av regeringarnas företrädare. I några viktiga frågor krävs enhälliga beslut men de flesta avgöranden kan, till

Medlemsländerna i rådet har alltså tillsammans den avgörande makten att besluta om vilka gemensamma regler som skall gälla. Men det är den av medlemsländerna oberoende *kommissionen* som ensam kan initiera ett normgivningsärende i rådet. Kommissionen skall utgå från gemenskapens, helhetens, intressen och inte främja något enskilt medlemslands väl. Visserligen kan såväl rådet som Europaparlamentet begära att kommissionen lägger fram ett förslag på ett visst område. Men de kan inte kräva ett förslag med ett visst bestämt innehåll. Det är bara kommissionen som bestämmer vilka förslag till gemensam normgivning som skall presenteras och vad de förslagen skall innehålla.

Den likaledes oberoende *EG-domstolen* skall säkerställa att lag och rätt följs när fördragen tolkas och tillämpas. En av dess viktigaste uppgifter är då att företa en rättslig kontroll av hur gemenskapens övriga institutioner utövar de befogenheter som medlemsländerna anförtrott dem.

Till detta system av oberoende, överstatliga, gemenskapsinstitutioner som balanserar medlemsländernas makt i rådet hör också *Europaparlamentet*. Även det är oberoende av medlemsländerna och deras regeringar. Det fullföljer i stället ett uppdrag som getts av medlemsländernas folk i direkta val. Parlamentet har numera tillagts rätten att godkänna dem som av medlemsländernas regeringar har nominerats till ledamöter av kommissionen och parlamentet kan genom miss-troendevotum framtvinga kommissionens avgång.

I dessa avseenden kan Europaparlamentet sägas vara en med ett nationellt parlament jämförbar institution. Europaparlamentet saknar däremot egna lagstiftande befogenheter. Dess väsentliga uppgift i beslutsprocessen är att yttra sig över alla förslag till gemensam normgivning, inte att fatta det slutliga beslutet.

Inom några viktiga, men väl avgränsade, områden har parlamentet emellertid numera rätt att besluta tillsammans med rådet. Det innebär att om de båda institutionerna inte kan enas är något beslut inte möjligt att fatta. På dessa områden har Europaparlamentet alltså en ställning som till en del påminner om den en folkvald församling har i t.ex. ett federalt parlamentariskt tvåkammerssystem. En annan parallell är den samfälliga lagstiftningen i Sverige före år 1975.

Europaparlamentet i beslutsprocessen

Flertalet bestämmelser i Romfördraget föreskriver att Europaparlamentet måste ges tillfälle att yttra sig innan rådet fattar beslut. Det är ett viktigt formkrav och EG-domstolen har i ett antal fall ogiltigförklarat beslut som rådet fattat utan att invänta parlamentets ställningstagande.

Den grundläggande beslutsgången är alltså att den inledande beredningen av ett normgivningsärende sker hos kommissionen som därefter beslutar att lägga fram ett förslag till gemensam rättsakt. Förslaget

överlämnas till rådet som inleder sin beredningsprocess med att över-
sända det till medlemsländernas representanter liksom till
Europaparlamentet för yttrande. Sedan förslaget beretts i rådets
arbetsgrupper och i Coreper och efter det att parlamentet yttrat sig
fattar rådet det slutliga beslutet i saken.

Det finns numera två mera utvecklade former för Europaparlamentets
deltagande i beslutsprocessen: samarbetsförfarandet (artikel 189c i Rom-
fördraget) och medbeslutandeförfarandet (artikel 189b).

Det gemensamma för dessa båda förfaranden är att parlamentet åter
kommer in i bilden vid det tillfälle i beslutsprocessen då rådet annars
skulle ha att fatta slutligt beslut i saken. I stället för att fatta ett slutligt
beslut antar rådet i sådana fall endast vad som kallas en gemensam
ståndpunkt. Denna rådets ståndpunkt underställs sedan parlamentet som
i en "andra läsning" på nytt behandlar frågan.

I samarbetsförfarandet gäller att om parlamentet förkastar rådets
gemensamma ståndpunkt måste rådet fatta beslut enhälligt. Parlamentet
har alltså möjlighet att hindra beslut som inte alla medlemsländer kan
enas om. Samarbetsförfarandet tillämpas främst inom området
transportpolitik, närmare föreskrifter om det gemensamma övervak-
ningsförfarandet inom ramen för den ekonomiska politiken, minimikrav
på arbetsmiljön, beslut som rör den europeiska socialfonden och den
europeiska regionala utvecklingsfonden samt beslut om åtgärder på
miljöpolitikens område.

I medbeslutandeförfarandet gäller att parlamentet och rådet måste bli
eniga om förslaget. Om en sådan enighet inte kan uppnås faller
förslaget. I en särskild förlikningskommitté kan företrädare för rådet
och parlamentet försöka hitta en för båda institutionerna godtagbar
kompromiss. Parlamentet har alltså möjlighet att direkt och aktivt
påverka beslutets innehåll och att, om dess synpunkter inte vinner gehör
hos rådet, hindra att beslut alls fattas. Medbeslutandeförfarandet
tillämpas framför allt på frågor som rör den inre marknaden (de fyra
friheterna), normgivning till stöd för medlemsländernas eget handlande
inom de nya samarbetsområdena (folkhälsa, utbildning, kultur och
konsumentskydd) samt när det gäller att fastställa allmänna hand-
lingsprogram på forsknings- och miljöpolitikens områden.

Europaparlamentet har dessutom en roll att spela när gemenskapen
sluter avtal med tredje land. När det gäller internationella avtal i
allmänhet skall parlamentet ges tillfälle att yttra sig. När det gäller s.k.
associationsavtal krävs parlamentets samtycke. I fråga om att ta upp nya
medlemmar i unionen måste parlamentets samtycke beslutas av en ma-
joritet av dess ledamöter.

Europaparlamentets kontrollmakt

Parlamentet kan på flera sätt övervaka och kontrollera de övriga institu-
tionernas maktutövning. I parlamentet kan skriftliga och muntliga frågor
ställas till rådet och kommissionen och kommissionens allmänna årsrap-
port debatteras. Parlamentet granskar kommissionens redovisning av

gemenskapens räkenskaper och prövar frågan om ansvarsfrihet för kommissionen. Dessutom kan, som redan nämnts, parlamentet rikta mistroendevotum mot kommissionen och därigenom framtvinga kommissionsledamöternas avgång.

Enskilda medborgare har också möjlighet att genom Europaparlamentet få till stånd en granskning av gemenskapsinstitutionernas handlande. Varje unionsmedborgare har rätt att vända sig till parlamentet med en skriftlig framställning (petition) i frågor som direkt berör honom eller henne. I parlamentet finns ett särskilt utskott som behandlar sådana framställningar. Parlamentet kan också tillsätta särskilda undersökningskommissioner för att utreda påstådda missförhållanden vid tillämpningen av gemenskapsrätten. Slutligen skall parlamentet utse en ombudsman som kan ta emot klagomål från enskilda i medlemsländerna.

Parlamentet har också rätt att föra talan i EG-domstolen mot de övriga institutionerna.

Europaparlamentet i arbete

I början bestod Europaparlamentet av 142 företrädare vilka utökades till 198 när Storbritannien, Irland och Danmark blev medlemmar år 1973. I samband med att de första direktvalen hölls år 1979 ökades antalet platser till 410. Sedan Grekland liksom Spanien och Portugal blivit medlemmar kom parlamentet att bestå av 518 ledamöter. Till följd av den tyska återföreningen har antalet ökats ytterligare, och vid de val som ägde rum i juni 1994 skulle sammanlagt 567 mandat besättas. Vid ett medlemskap för Sverige, Finland och Österrike kommer Europaparlamentet att utökas med ytterligare 59 företrädare från dessa länder och således bestå av sammanlagt 626 företrädare.

I Europaparlamentet agerar företrädarna i första hand som representanter för ett tiotal transnationella partigrupperingar – inte som företrädare för det medlemsland i vilket de har valts. Partigrupperingarna motsvarar i stort dem som finns i medlemsländerna; från europeiska högern över bl.a. europeiska folkpartiet och europeiska socialdemokraters parti till vänsterkoalitionen. Eftersom valen till Europaparlamentet äger rum vid ett och samma tillfälle för en mandatperiod om fem år kan den politiska majoriteten i parlamentet mycket väl vara en annan än den som medlemsländernas regeringar företräder.

På samma sätt som i nationella parlament sker beredningsarbetet i något av ett 20-tal utskott. Dessa utskott har i sin tur inte sällan ett eller flera underutskott. Ett förslag till rättsakt från kommissionen överlämnas till parlamentet och bereds alltså där inom något av utskotten. Inom utskottet utses en "rapportör" (fr. *rapporteur*) vars uppgift är att inleda debatten i utskottet, att – med bistånd av utskottets kansli – presentera utkast till betänkande och att bearbeta de övriga företrädarnas synpunkter och förslag till ändringar i syfte att åstadkomma ett betänkande som kan samla en majoritet av företrädarna. Det är också

Plenarsammanträde hålls i regel under en veckas tid en gång i månaden. Förslag till ändringar i utskottens betänkanden kan då läggas fram av andra utskott, av en partigrupp eller av minst 23 enskilda företrädare.

Det bör nämnas att parlamentets arbete sker under stor öppenhet, t.o.m. dess utskottsförhandlingar är normalt offentliga. På så sätt har parlamentet en stor betydelse för insynen i unionens arbete.

Sammanfattningsvis har Europaparlamentet genom Maastrichtfördraget fått en mera framträdande roll i EU:s beslutsprocess – om än inom avgränsade områden. Därutöver har parlamentet viktiga kontrollfunktioner. En del av de kontrollfunktioner som lades fast i Maastrichtfördraget – främst ombudsmannainstitutionen och parlamentets rätt att ta emot skriftliga framställningar från enskilda – accentuerar ytterligare parlamentets ställning som företrädare för folken i samtliga medlemsländer, för unionens medborgare. Därutöver behandlar parlamentet på eget eller enskilda företrädares initiativ ärenden inom en lång rad olika sakområden och av skiftande dignitet. Dess uttalanden i sådana frågor kan vinna åtskillig uppmärksamhet men har inte någon formell betydelse i unionens beslutsprocess.

Frågan om Europaparlamentets roll och ställning kommer att behandlas vid den särskilda regeringskonferens mellan EU:s medlemsländer som år 1996 skall se över Maastrichtfördraget.

5 EU-regler om valförfarandet

Europaparlamentet är den enda av Europeiska unionens institutioner som utses genom direkta val. Sådana val skall hållas i alla medlemsstater under fyra dagar i en bestämd tidsperiod i juni månad. Senast hölls val i juni 1994. Nästa val kommer att äga rum i juni 1999.

Platserna fördelas mellan medlemsländerna på grundval av deras invånarantal. Förhållandet mellan invånarantalet och platsfördelningen gynnar klart de befolkningsmässigt små länderna. Tyskland som är till invånarantalet det största landet har 99 platser. Storbritannien, Italien och Frankrike har 87 platser var. Spanien har 64, Nederländerna har 31, Grekland och Portugal 25, Belgien 24, Danmark 16, Irland 15 och Luxemburg 6 platser i parlamentet. Enligt anslutningsakten kommer, som redan nämnts, Sverige att få 22, Österrike 21 och Finland 16 platser.

I artikel 138.3 i Romfördraget anges som mål att medlemmar till Europaparlamentet skall väljas genom allmänna direkta val enligt en för alla medlemsländer enhetlig ordning. Från år 1979 har valen varit direkta men valsättet är ännu inte enhetligt. Tills vidare väljs företrädare i Europaparlamentet enligt nationellt bestämda regler.

I artikel 8.b.2 i Romfördraget anges bl.a. att varje unionsmedborgare skall ha rösträtt och vara valbar vid val i den medlemsstat där han bor men vars medborgare han inte är under samma förutsättningar som den statens medborgare. En unionsmedborgare skall kunna välja mellan att rösta i hemstaten eller bopälsstaten. Han får alltså inte rösta eller ställa upp som kandidat i mera än ett av unionens medlemsländer.

Vissa mera detaljerade, bindande bestämmelser om val av företrädare i Europaparlamentet är redan i kraft i EU. Dessa måste beaktas när ett nationellt valsystem skall utformas. Sådana bindande regler finns i en av rådet beslutad akt (fogad till rådets beslut 76/787 av den 20 september 1976) om allmänna direkta val till Europaparlamentet (valrättsakten) (se *bilaga 3*) samt i rådets direktiv 93/109/EG av den 6 december 1993 om individuella arrangemang angående unionsmedborgarnas rösträtt och valbarhet (direktivet) (se *bilaga 5*).

5.1 Valrättsakten

Enligt artikel 1 i valrättsakten skall, såsom t.ex. vid riksdagsvalen i Sverige, valen vara direkta och rösträtten allmän. Ingen får rösta mer än en gång i samma val (artikel 8).

Parlamentets mandattid är fem år (artikel 3). Medlemsstaterna kan i viss utsträckning välja valdag. Valet skall emellertid förrättas under samma tidsperiod, nämligen från torsdag morgon till närmast följande söndag (artikel 9.1). För det första direktvalet av ledamöter till parlamentet år 1979 valde rådet en viss tidsperiod i juni månad. Sedan den tidpunkten fastställts gäller den även för senare valtillfällen (artikel 10). Om det skulle visa sig omöjligt att hålla kommande val under den tidsperioden skall rådet enhälligt bestämma en annan period som då måste infalla under tiden maj-juli (artikel 10).

Det finns inte några bestämmelser om förhandsröstning. Röst-räkningen får inte börja förrän röstningen i den sista medlemsstaten har avslutats (artikel 9.2).

För det fall en plats blir vakant under mandatperioden, t.ex. genom att företrädaren har förlorat sin valbarhet, skall varje medlemsland fastställa ett förfarande för hur platsen skall besättas för återstoden av mandatperioden (artikel 12.1).

Enligt artikel 6.1 i valrättsakten är vissa ämbeten och sysslor oförenliga med uppdrag som företrädare i Europaparlamentet, nämligen uppdrag som

1. regeringsmedlem,
2. ledamot av EG-kommissionen,
3. domare, generaladvokat eller justitiesekreterare vid EG-domstolen,
4. ledamot av Revisionsrätten,
5. ledamot av EKSG:s rådgivande kommitté eller av EG:s och Euratoms Ekonomiska och sociala kommitté
6. ledamot i kommitté eller annat organ som har tillsatts enligt fördragen och som sköter gemenskapernas gemensamma medel eller som utför en permanent och direkt förvaltningsuppgift,

7. styrelseledamot, direktionsledamot eller anställd i Europeiska investeringsbanken,

8. tjänsteman eller anställd i aktiv tjänst inom EG-institutioner eller till dessa knutna fackorgan.

Varje medlemsland kan bestämma att något ytterligare ämbete, uppdrag eller syssla är oförenligt med uppdrag som företrädare i Europaparlamentet (artikel 6.2). Det är emellertid uttryckligen föreskrivet i valrättsakten att ledamot av ett nationellt parlament samtidigt kan vara företrädare i Europaparlamentet (artikel 5).

5.2 Direktivet om unionsmedborgares rösträtt och valbarhet

Maastrichtfördraget förutsätter att medlemsländerna tillerkänner unionsmedborgare rösträtt och valbarhet i val till Europaparlamentet på samma villkor som gäller för de egna medborgarna. I fördraget föreskrivs att rådet före den 31 december 1993 enhälligt skall utfärda närmare bestämmelser.

Sådana närmare bestämmelser finns intagna i det redan tidigare omnämnda direktivet från december 1993. Utgångspunkten är den att en unionsmedborgare skall kunna välja att delta i val till Europaparlamentet i den stat där han är medborgare (hemstaten) eller i den stat han bor (bosättningsstaten). Detta gäller såväl rätten att rösta som rätten att ställa upp som kandidat i valet.

Direktivets föreskrifter syftar framför allt till att säkerställa dels att ingen röstar mer än en gång i samma val och att ingen kandiderar i mer än en medlemsstat, dels att den som enligt hemlandets lagstiftning förlorat sin valbarhet inte heller är valbar i bosättningsstaten.

Den unionsmedborgare som önskar rösta i bosättningsstaten har att anmäla detta (artikel 8.1). För att bli upptagen i röstlängden skall en sådan väljare dessutom i en skriftlig försäkran ange sin nationalitet och adress i bosättningsstaten samt att rösträtten kommer att utövas endast i bosättningsstaten (artikel 9.2). Den som önskar kandidera i bosättningsstaten skall i en försäkran lämna motsvarande uppgifter (artikel 10.1).

Den berörda myndigheten i bosättningsstaten skall vidare kräva att unionsmedborgare som ställer upp som kandidat visar ett intyg från hemlandet att han inte förlorat sin valbarhet (artikel 10.2).

Bosättningsstaten skall underrätta hemstaten om medborgare i denna som finns upptagna i röstlängden eller som kandiderar. Hemstaten skall vidta lämpliga åtgärder som att säkerställa att dess medborgare inte röstar mer än en gång eller kandiderar i mer än en medlemsstat (artikel 13).

I direktivet finns vissa ytterligare föreskrifter om tidsfrister, handlingar som skall företas av den som vill utnyttja de rättigheter som direktivet ger, informationsplikt för hem- och bosättningsstatens myndigheter samt om vissa undantag som gäller främst Luxemburg.

I artikel 31 i anslutningsakten föreskrivs att inom två år från anslutningen skall var och en av de nya medlemsstaterna för sitt folk, i enlighet med bestämmelserna i valrättsakten, hålla ett allmänt direkt val av företrädare i Europaparlamentet.

Dessutom föreskrivs att för tiden från anslutningen fram till valet skall parlamentet i var och en av de nya medlemsstaterna inom sig utse företrädare i Europaparlamentet för sitt lands folk på det sätt som medlemsstaten själv bestämmer.

För Sveriges del har riksdagen inom sig utsett 22 företrädare i Europaparlamentet enligt lagen (1994:1650) om riksdagens val av företrädare för Sverige i Europaparlamentet.

6 Tidigare val till Europaparlamentet – några iakttagelser

Något enhetligt valsystem finns, som redan konstaterats, inte. Vid valet år 1989 gällde valrättsakten vilket innebar att valen ägde rum vid i huvudsak samma tidpunkt i alla medlemsländerna. Därutöver tillämpade alla länder samma rösträttsålder, 18 år. Vid valet år 1994 tillkom de ytterligare gemensamma regler som följer av Maastrichtfördraget och av det nyss omnämnda direktivet.

I övrigt förekommer alljämt betydande skillnader mellan de olika länderna när det gäller hur valen till Europaparlamentet är utformade. Storbritannien avviker mest från de övriga eftersom man använder majoritetsval i enmansvalkretsar. I samtliga andra länder tillämpas någon form av proportionellt valsystem. Bland dessa länder skiljer sig det irländska valsystemet mest markant från de övriga i och med att man tillämpar systemet med s.k. single transferable vote, som visserligen är ett proportionellt valsystem men som har ett mycket starkt inslag av personval.

Tydliga skillnader märks dessutom mellan länderna när det gäller frågan om valkretsar. De flesta länder har föredragit att låta det egna landet utgöra en enda valkrets, vilket kanske kan förefalla naturligt när det gäller länder som har att utse endast få ledamöter. Men även Frankrike och Spanien tillämpar denna princip. Återigen avviker dock Irland som har få ledamöter och som tillämpar ett system med flera valkretsar.

Ett par länder, Tyskland och Frankrike, har särskilda spärrar. Partierna måste i dessa länder få minst fem procent av rösterna för att erhålla mandat. På samma sätt som kan gälla vid val till nationella parlament finns det dessutom indirekta spärregler i vissa medlemsländer. I en del länder krävs det ett visst antal namnunderskrifter och det förekommer också att det ställs krav på depositionsavgifter som endast återfås i händelse av att en viss del av valmanskåren ger sitt stöd till kandidaten.

Den främsta förklaringen till det oenhetliga valsystemet är att länderna i huvudsak har velat tillämpa ett valsätt som så långt möjligt liknar det som används i de nationella valen. Men det finns dock för varje land skillnader mellan det valsystem som tillämpas på nationell nivå och det som används vid val till Europaparlamentet. Det land där skillnaden är tydligast är Frankrike. På nationell nivå tillämpar Frankrike för närvarande ett majoritetsvals system i enmansvalkretsar, medan ett proportionellt system används vid val till Europaparlamentet. Frankrike använde visserligen under en period på 1980-talet ett proportionellt valsätt även vid valen till nationalförsamlingen, men det proportionella systemet för val till Europaparlamentet infördes redan vid det första direkta valet år 1979.

Det tyska systemet för val till Europaparlamentet avviker också en del från det till förbundsdagen. Vid val till Europaparlamentet tillämpas ett renodlat proportionellt valsätt, medan systemet för val till förbundsdagen innehåller en blandning av proportionella val och majoritetsval. De nuvarande medlemsländerna har alltså till stor del föredragit ett proportionellt vals system. En inkonsekvens finns t.o.m. i Storbritanniens fasthållande vid majoritetsval, eftersom man tillämpar en form av proportionellt valsätt på Nordirland – det tidigare nämnda systemet med "single transferable vote". Inte något av de länder som har ett proportionellt vals system på nationell nivå har infört något element av majoritetsval när det gäller val till Europaparlamentet. Ett eventuellt framtida enhetligt vals system torde därför sannolikt bli av proportionellt slag.

En jämförelse mellan medlemsstaternas system för val till Europaparlamentet ger vid handen att en utveckling sker mot ett enhetligt vals system av proportionell typ. Dessutom förefaller de flesta länder föredra vals system med en valkrets och valmetoder som gynnar partival. Enskilda medlemsstater förefaller därmed gå i en riktning som är motsatt den som diskuteras i samband med EU:s egna översyner av vals systemet; man har i dessa diskussioner föredragit både en indelning i valkretsar och inslag av personval. Det är främst två alternativ som därvid diskuterats, ett tyskinspirerat vals system som kombinerar majoritetsval med proportionell valmetod och ett renodlat proportionellt vals system med valkretsar som omfattar mellan 5 och 15 mandat.

I samtliga de fyra direktval som hittills har ägt rum har valdeltagandet varit lägre än vad som är vanligt vid nationella val. Dessutom har valdeltagandet sjunkit för varje val, år 1979 var det 62,5 procent, år 1984 59 procent, år 1989 57,2 procent och år 1994 56,4 procent. De länder som uppvisar ett högt valdeltagande och vilkas vals system inte avviker så mycket från det som gäller för de nationella valen – Luxemburg, Belgien, Grekland och Italien – tillämpar samtliga någon form av röstplikt. (Italien har formellt sett inte längre någon röstplikt, men den som inte röstar blir registrerad.) Det genomsnittliga valdeltagandet i valen till Europaparlamentet minskar visserligen men valdeltagandet kan skifta en del vid jämförelse över tid i enskilda länder. Förklaringen till ett förhållandevis högt valdeltagande i enstaka val beror ofta på att de sammanfaller med nationella val. Endast

Luxemburg har mandatperioder och valtidpunkter som gör det möjligt att alltid ha gemensam valdag för nationella val och val till Europaparlamentet.

Prop. 1994/95:154

Valbeteendet vid val till Europaparlamentet skiljer sig från det vid val till nationella parlament. Väljarna tenderar vid de förra valen mer än vid de senare att stödja små partier. Ett av skälen härför kan vara att det inte skall bildas någon regering med representationen i Europaparlamentet som underlag. Det leder till att antalet partier bland ett lands representanter i Europaparlamentet ofta är större än i de nationella parlamenten. Vidare har valen till Europaparlamentet i många länder fått en ganska tydlig prägel av proteströstande. Sådant röstande kan ta sig olika uttryck. I en del fall röstar väljarna på de partier som bildar opposition i det egna landet för att protestera mot den sittande regeringen och dess politik. I andra fall är det en markerad protest mot etablerade partier över huvud taget eller mot EU-systemet som sådant. Det förekommer partier i Europaparlamentet som uttryckligen gått till val på ett program att avskaffa EU som organisation.

Valkampanjerna inför valen till Europaparlamentet har i flertalet av de 12 länderna bedrivits efter välkända inhemska mönster. Trots att relationen mellan väljare och valda är annorlunda i fråga om Europaparlamentet och trots att dessa val gäller ett övernationellt organ, har valkampanjerna vanligtvis handlat om nationella frågor och bedrivits som om det gällde nationella parlamentsval. I de få fall där valen till Europaparlamentet sammanfallit med nationella val tycks också de först nämnda helt ha kommit i skymundan.

7 Ett svenskt valsysteem

Regeringens förslag: Val i Sverige av företrädare i Europaparlamentet skall ske på ett sätt som så nära som möjligt ansluter till den ordning som gäller vid val till riksdagen.

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna har anslutit sig till den övergripande hållning som redovisats i promemorian.

Skälen för regeringens förslag: De nuvarande medlemsländerna tillämpar alltså, som framgått av avsnitt 6, vid val till Europaparlamentet ett valsysteem som med vissa modifikationer – ansluter till det systeem som används vid val till det nationella parlamentet.

Vårt nuvarande systeem för val till riksdagen är så utformat att man får en fördelning av mandat mellan partierna som återspeglar valresultatet i hela landet (riksproportionalitet), att riksproportionaliteten inte rubbas genom konstlade partibildningar eller andra valtekniska manövrer, att riksproportionaliteten inte heller rubbas genom ändringar i valkretsindelningen, att en tillfredsställande och stabil regional

representation uppnås *samt att* det försvåras för mycket små partier att vinna representation i riksdagen. Prop. 1994/95:154

I riksdagsvalet tillgodoses kravet på regional representation genom att var och en av 29 valkretsar tilldelas sin andel av 310 fasta mandat. Kravet på en rikspportionalitet som inte rubbas av valtekniska manövrer eller genom ändringar i valkretsindelningen tillgodoses genom användningen av 39 utjämningsmandat.

Vidare är endast de partier som har fått minst fyra procent av rösterna i hela landet berättigade att delta i mandatfördelningen. Ett parti som inte nått upp till den spärren deltar dock i fördelningen av de fasta valkretsmandaten i en valkrets där partiet har fått minst 12 procent av rösterna.

Om huvuddragen i detta valsystem råder det en bred enighet i vårt land. Det finns därför anledning även för Sverige att söka utforma systemet för val till Europaparlamentet på ett sätt som så nära som möjligt ansluter till den ordning som gäller vid riksdagsvalen.

Som ytterligare skäl för en sådan övergripande hållning kan anföras att den kan tänkas främja ett högt valdeltagande i valen till Europaparlamentet. Om väljarna inte känner igen sig i det valsystem som utformas är risken stor att de avstår från att rösta enbart på grund av att valmetoden förefaller främmande.

Risken för ett lågt svenskt valdeltagande vid valen till Europaparlamentet får emellertid ändå anses vara hög mot bakgrund av att det ytterst sällan kommer bli möjligt att anordna riksdagsval samtidigt med det valet. Det är knappast troligt att den svenska valperioden till riksdagen kommer att utökas till fem år eller att man kommer att ändra tidpunkten för riksdagsvalet från hösten till juni. Sammanfallande val kommer därför att kunna hållas endast om regeringen utlyser extra val i samband med ett val till Europaparlamentet.

Ett annat skäl för att anknyta till vad som tillämpas vid riksdagsvalen är att det förefaller ligga väl i linje med den ordning som tillämpas av de flesta andra medlemsstater. En sådan ordning överensstämmer även med de förslag till ett enhetligt EU-valsystem som diskuterats vid olika tillfällen, dvs. ett proportionellt system med inriktning på partival.

Ett svenskt system för val till Europaparlamentet bör alltså så långt möjligt utformas så att det ansluter till nu gällande ordning för riksdagsval. Det innebär att den lag om val till Europaparlamentet som nu föreslås – inför nästa Europaparlamentsval år 1999 – kan komma att behöva revideras med hänsyn till de förändringar i vallagen som kan komma att ske inför 1998 års riksdagsval. Den nu föreslagna lagen måste i vart fall ändras inför valen år 1999 mot bakgrund av att de valen kommer att äga rum vid en annan tidpunkt på året än den som nu föreslås för det första valet till Europaparlamentet (se avsnitt 7.1 nedan).

Den fråga som återstår är vilka modifikationer som för Europaparlamentsvalens del måste ske i förhållande till reglerna för riksdagsval.

En första kategori av nödvändiga modifikationer är givetvis de som följer av att gemenskapsrättsliga regler måste iaktas. Det gäller främst

(jfr avsnitt 5.1) den tidpunkt då val skall äga rum, mandattid samt rösträtt och valbarhet i vissa avseenden.

Prop. 1994/95:154

En andra kategori av ändringar som förefaller nödvändiga att göra hänger samman med det förhållandet att endast sammanlagt 22 företrädare skall väljas. Frågan är då om det övergripande kravet på riksproportionalitet kan förenas med kravet på regional representation och hur det i så fall skall ske.

För det tredje kan frågan ställas om de spärregler som återfinns i det vanliga svenska valsystemet har sitt berättigande vid val till Europaparlamentet.

För det fjärde, slutligen, finns det anledning att diskutera om ett inslag av personröstning bör finnas vid valet till Europaparlamentet. Någon möjlighet till personröstning finns visserligen inte enligt nu gällande vallag, men det råder en bred enighet om att en sådan möjlighet bör finnas vid de nationella val som skall äga rum år 1998.

De nu nämnda frågorna kommer att diskuteras närmare i det följande.

7.1 Tidpunkt för val till Europaparlamentet

Regeringens förslag: Allmänna direkta val av svenska företrädare i Europaparlamentet skall hållas söndagen den 17 september 1995.

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna har inte haft något att erinra mot förslaget när det gäller tidpunkt för valet.

Skälen för regeringens förslag: Tidpunkten för de ordinarie val till Europaparlamentet som kommer att äga rum från år 1999 och framåt följer av gemenskapsrättsliga regler. Av valrättsakten och rådsbeslut framgår att val skall förrättas under en viss tidsperiod i juni månad och under den perioden äga rum från torsdag morgon till följande söndag. Från svenska utgångspunkter förefaller det naturligt att anordna valen på söndagen.

När det gäller det val av företrädare i Europaparlamentet som nu närmast förestår har det i anslutningsakten föreskrivits att det måste äga rum inom två år från Sveriges inträde i EU. Valet måste förrättas före utgången av år 1996.

I Sverige skall inte något allmänt val äga rum förrän år 1998. Det är därför inte möjligt för oss att samordna det första valet av företrädare i Europaparlamentet med något annat allmänt val. Det kan nämnas att man i Finland planerar att val till Europaparlamentet skall äga rum den 20 oktober 1996 i samband med de kommunalval som då skall förrättas. Genom att slå samman valförrättningarna räknar man med att spara nästan 100 miljoner mark.

Riksdagen har, som nämnts, inom sig utsett svenska företrädare i Europaparlamentet för tiden intill dess direktvalda svenska ledamöter har utsetts och tillträtt sina uppdrag. Detta förfarande har karaktären av en övergångslösning. Det är rimligt att övergångsperioden blir kort så

att svenska företrädare så snart som möjligt i Europaparlamentet kan agera med den ytterligare legitimitet och auktoritet som följer av att de utsetts av folket i direkta allmänna val. Mot den bakgrunden föreslås att det första valet till Europaparlamentet anordnas söndagen den 17 september 1995, dvs. vid en tidpunkt som motsvarar den då allmänna val brukar äga rum här i landet.

Prop. 1994/95:154

7.2 Rösträtt och valbarhet

Regeringens förslag: Unionsmedborgare som inte samtidigt är svenska medborgare ges rätt att rösta i valet till Europaparlamentet och rätt att kandidera i det valet, under förutsättning att de inte röstat eller kandiderat i hemstaten.

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna har inte haft någon invändning mot promemorians förslag.

Skälen för regeringens förslag: Mot bakgrund av regleringen i Maastrichtfördraget och i direktivet är frågan egentligen inte om de medborgare i andra medlemsstater som är bosatta i Sverige skall ges rösträtt och vara valbara i det svenska valet till Europaparlamentet, utan hur detta skall ske.

För svenska medborgare som är bosatta här i landet bör, liksom i riksdagsvalen, allmän röstlängd komma till användning. I den tas upp, för varje valdistrikt, svenska medborgare som den 1 juli är folkbokförda i valdistriktet. En utskrift av allmän röstlängd får således, liksom annars när val eller folkomröstning skall hållas, göras inför valet till Europaparlamentet. Svenska medborgare som inte är bosatta i riket tas efter ansökan upp i särskild röstlängd.

Rösträtt

Direktivets regler bygger, som redan nämnts, på att unionsmedborgare som önskar utöva rösträtt i bosättningsstaten skall anmäla det till en myndighet i bosättningsstaten och därvid lämna en skriftlig försäkran om vissa för rätten att rösta relevanta uppgifter.

I direktivet (artikel 3) anges vidare att den som inte är medborgare i bosättningsstaten men som på viss dag före valdagen (referensdagen) uppfyller de villkor för rösträtt och valbarhet som enligt den statens lagstiftning gäller för de egna medborgarna i bosättningsstaten skall ha rösträtt och vara valbar till Europaparlamentet.

Med tillämpning av direktivets bestämmelser bör den unionsmedborgare som önskar utöva rösträtt vid valet till Europaparlamentet anmäla detta till skattemyndigheten och därvid skriftligen försäkra sin nationalitet, sin adress här i landet samt att rösträtten kommer att utövas endast vid valet i Sverige. Den här bosatta unionsmedborgaren kan då föras upp i den allmänna röstlängd inför Europaparlamentsvalet som för

här bosatta svenska medborgare skall upprättas senast den 15 juli 1995. Den referensdag som bör gälla bör därför vara densamma som den dag som avgör svenska medborgares rösträtt, dvs. den 1 juli 1995. En kontroll av de lämnade uppgifterna bör regelmässigt kunna inskränkas till att avse att unionsmedborgaren på referensdagen är folkbokförd här i landet. I övrigt lämnas givetvis uppgifterna i anmälan under straffansvar enligt 15 kap. 11 § första stycket BrB.

Den som begärt att bli upptagen i röstlängden skall underrättas om det beslut som fattas med anledning av hans begäran och, om hans begäran lämnas utan bifall, ha samma rätt till överprövning som landets egna medborgare (artikel 11).

Enligt direktivet (artikel 7) har bosättningsstaten rätt att kontrollera att unionsmedborgare inte har förlorat sin rösträtt i sin hemstat. Det är från svenska synpunkter främmande att frånta någon hans rösträtt. Någon sådan kontroll som direktivet ger möjlighet till bör därför inte företas från svensk sida.

Strävan efter ett enkelt valsystem och ett valsystem som så långt som möjligt liknar det som redan finns på nationell nivå talar för att samma kriterier som vid riksdagsvalet tillämpas när det gäller rösträts- och valbarhetsålder.

Valbarhet

Enligt direktivet skall, som tidigare framgått, en unionsmedborgare som i bosättningsstaten vill kandidera till Europaparlamentet lämna en försäkran om sin nationalitet, om sin adress i bosättningsstaten samt om att han eller hon inte kandiderar vid europaparlamentsval i någon annan medlemsstat (artikel 10.1). Vidare skall den som vill kandidera förete ett intyg från behörig myndighet i hemstaten att valbarheten inte har gått förlorad där (artikel 10.2).

Direktivets regler torde ha fått sin utformning mot bakgrund av att vissa länder tillämpar ett system med officiell kandidatur. Här i landet råder emellertid en i allt väsentligt fri nomineringsrätt. Kandidater registreras hos oss endast som ett led i skydd för partibeteckning (5 kap. vallagen). Det förefaller mot den bakgrunden rimligt att direktivets föreskrifter här i stället tillämpas som valbarhetsregler.

Till skillnad från vad som gäller beträffande rösträtten måste direktivet förstås så att Sverige är skyldigt att se till att den som förlorat sin valbarhet i hemlandet inte heller är valbar här. Frågan om valbarhet i hemlandet måste därför behandlas vid den prövning som centrala valmyndigheten har att göra då den fastställer vilka personer som skall erhålla mandaten som ledamöter. För att en sådan prövning skall kunna ske, måste centrala valmyndigheten ha tillgång till sådan försäkran och sådant intyg som avses i direktivet. Av den anledningen bör det, i enlighet med direktivets bestämmelser, föreskrivas att den unionsmedborgare som önskar kandidera vid val till Europaparlamentet senast viss kortare tid före valet till centrala valmyndigheten ger in försäkran och intyg om valbarhet.

Till centrala valmyndighetens prövning av valbarhet hör också att kontrollera att den som utses inte tillhör den undantagskrets som enligt valrättsakten (artikel 6) inte är valbar.

Enligt artikel 5 i valrättsakten kan en ledamot av Europaparlamentet vara medlem av det nationella parlamentet.

Valrättsaktens bestämmelser är bindande och det är därför i princip inte möjligt att i nationella bestämmelser förbjuda riksdagsledamöter att också vara ledamöter av Europaparlamentet. Ändå är sådana dubbla mandat uttryckligen förbjudna i vallagsstiftningen i Belgien, Spanien och Grekland. Kommissionen har dock inte väckt talan om fördragsbrott mot dessa stater. Detta kommer knappast heller att ske om inte Europaparlamentet så kräver. Eftersom Europaparlamentet självt förhåller sig negativt till dubbla mandat kommer man sannolikt inte att ingripa i saken.

På en skriftlig fråga ställd av en ledamot av Europaparlamentet år 1986 angående den belgiska lagstiftningen har kommissionen motiverat sitt sätt att inte ingripa med att de största politiska partierna har i medlemsstaterna strävat att inte uppmuntra dubbla mandat eller t.o.m. förbjudit detta. Inom Europaparlamentet synes man utgå från att frågan skall avgöras i medlemsstaterna genom politiska beslut. I praktiken har endast ett litet antal av ledamöterna dubbla mandat.

För svensk del saknas anledning att i strid med valrättsaktens uttryckliga föreskrift förbjuda dubbla mandat. Vart och ett av uppdragen som riksdagsledamot och företrädare i Europaparlamentet är emellertid i sig så betungande att dubbla mandat redan av den anledningen knappast kan komma i fråga. Man bör därför kunna räkna med att om en riksdagsledamot blir invald i Europaparlamentet, han eller hon frånträder uppdraget som riksdagsledamot.

7.3 Valkretsindelning

Regeringens förslag: Vid valet av svenska företrädare i Europaparlamentet skall mandaten fördelas proportionellt med hänsyn till valresultatet i landet som helhet. Någon indelning av landet i valkretsar skall således inte förekomma.

Promemorians förslag: I promemorian föreslogs, i enlighet med Grundlagsutredningen inför EG:s principella överväganden, att mandaten skulle fördelas i två steg. I ett första steg skulle mandaten fördelas mellan partierna, varvid hela landet betraktades som en valkrets. I ett andra steg skulle de mandat partierna erhållit placeras i tre valkretsar, en i norra, en i mellersta och en i södra Sverige.

Remissinstanserna: Remissopinionen är delad i denna fråga. *Länsstyrelsen i Östergötlands län, Länsstyrelsen i Västerbottens län, Krokoms kommun, Helsingborgs kommun och Övertorneå kommun* tillstyrker promemorians förslag i denna del medan *Riksskatteverket, Samhällsvetenskapliga fakultetsnämnden vid Göteborgs universitet* och

Stockholms stad avstyrker. *Länsstyrelsen i Malmöhus län* och *Länsstyrelsen i Dalarna* är ytterst tveksamma till förslaget. *Länsstyrelsen i Stockholms län* föreslår en alternativ metod för att fördela mandaten mellan valkretsarna.

Prop. 1994/95:154

De remissinstanser som är kritiska till förslaget anför bl.a. att det antal mandat som skall fördelas är så litet att en valkretsindelning inte är meningsfull. Vidare anförts att den tekniska lösning som förordas i promemorian riskerar leda till delvis oförutsägbara resultat. Samhällsvetenskapliga fakultetsnämnden vid Göteborgs universitet uttalar att en regional representation i stället bör åstadkommas på frivillig väg via partiernas nomineringsprocesser.

Skälen för regeringens förslag: Vid riksdagsvalen fördelas, som redan nämnts, först 310 fasta valkretsmandat. Därigenom säkerställs en regional representation. Därefter tillgodoses kravet på riksproportionalitet genom fördelning av 39 utjämningsmandat.

Eftersom i valen till Europaparlamentet endast 22 företrädare skall utses inställer sig frågan om en användning av valkretsar alls är möjlig om det grundläggande kravet på riksproportionalitet skall kunna upprätthållas. Om valkretsar alls skall komma till användning medför antalet mandat att det inte kan bli fråga om mer än ett begränsat antal kretsar. Det skulle t.ex., som föreslås i promemorian, kunna bli fråga om en valkrets i södra, mellersta och norra Sverige.

För att valkretsar bör användas talar främst att valsyste­met blir något mer likt systemet för val till riksdagen, att en viss regional förankring kan bli tydlig för väljare och valda samt att partier kan uppmuntras att nominera personer med förankring utanför storstadsregionerna där en stor del av väljarna finns.

Likheten med systemet för val till riksdagen skulle emellertid nog taget inte bli särskilt påfallande. I riksdagsvalet är det fråga om val i kretsar med fasta valkretsmandat och att först därefter en utjämning sker för att åstadkomma riksproportionalitet. Enligt promemorians förslag skulle ordningen vid val till Europaparlamentet bli den omvända; först en fördelning utifrån valresultatet i landet som helhet och därefter en placering av mandat i kretsar för att åstadkomma en viss regional representation. Det måste bedömas som helt uteslutet att när endast 22 mandat skall besättas tillskapa en ordning som rymmer såväl fasta valkretsmandat som utjämningsmandat.

Den regionala förankring som ett system med kretsar skulle kunna åstadkomma är långt ifrån lika tydlig som i riksdagsvalet. Det är, som redan konstaterats, knappast tänkbart att ha fler valkretsar än de tre som föreslås i promemorian. Det blir således fråga om såväl geografiskt som befolkningsmässigt mycket stora kretsar. Man kan med fog ifrågasätta, som t.ex. Samhällsvetenskapliga fakultetsnämnden vid Göteborgs universitet har gjort, vad väljarna i Göteborg och Kalmar (södra kretsen), Stockholm och Värmland (mellersta kretsen) respektive Norrbotten och Dalarna (norra kretsen) egentligen har gemensamt.

Ett system med valkretsar enligt promemorians förslag skulle visserligen kunna sägas uppmuntra partierna att nominera personer med förankring utanför storstadsregionerna men enligt förslaget skulle

partierna trots allt ha full valfrihet därvidlag. Något krav på bostadsband skulle nämligen inte ställas och något sådant krav finns ju inte heller vid val till riksdagen. Mycket talar mot den bakgrunden för att partiernas intresse av att tillgodose regionala intressen vid sina nomineringar egentligen inte påverkas av om kretsar enligt promemorians förslag kommer till användning eller inte. Man bör kunna förutsätta att ett parti som önskar vinna stöd bland breda grupper av landets befolkning i sin nomineringsprocess beaktar regionala intressen, oavsett om landet utgör en enda krets eller delas in i tre kretsar.

Mot att tillämpa ett system med valkretsar talar bl.a. att befolkningsunderlaget i t.ex. en valkrets i norr är sådant att den kommer att få avsevärt färre antal mandat än andra kretsar. De beräkningar som gjorts i promemorian visar att den norra kretsen, även om Dalarna förs dit, endast bör tilldelas fyra mandat medan de båda andra kretsarna skulle få nio mandat vardera. Övertorneå kommun har ansett det orimligt att den till ytan största kretsen endast skulle tilldelas fyra mandat och påpekat att den önskvärda närheten mellan väljare och valda då skulle bli omöjlig att upprätthålla. Det är inte uteslutet att t.ex. Norrland, till följd av att partierna önskar konkurrera om de norrländska väljarnas röster, skulle kunna få en större representation i ett system utan valkretsar än om dess mandat redan från början bestämts till endast fyra.

Härtill kommer att ett system med valkretsar för endast 22 mandat är tekniskt svårt att konstruera utan att systemet kan leda till icke önskvärda resultat. Det system som förordats i promemorian skulle, som flera remissinstanser påpekat, kunna ge vissa orimliga utfall. Det föreslagna systemet bygger på att valkretsarna tilldelas ett visst antal mandat med hänsyn till antalet röstberättigade i varje krets. Det faktiska röstutfallet kan emellertid bli sådant att det inte fullt ut motsvarar den tilldelningen. I promemorian föreslås därför en ordning enligt vilken mandat kan flyttas från en till följd av röstutfallet överrepresenterad krets till en underrepresenterad. Den föreslagna ordningen kan leda till att ett parti tar mandat i en krets där det fått endast ett begränsat väljarstöd. Det finns mot den bakgrunden, som t.ex. Länsstyrelsen i Dalarna påpekar, en "risk för att valutgången av väljare och partier kan uppfattas som ett resultat mer av reglernas utformning och slumpen än av väljarnas utslag".

Regeringen anser att övervägande skäl talar för att avstå från valkretsar vid valet till Europaparlamentet. Vid det valet skall således hela landet betraktas som en valkrets vid mandatfördelningen. Det finns emellertid, som redan konstaterats, goda skäl att räkna med att partierna ändå kommer att beakta regionala intressen när de nominerar kandidater till Europaparlamentet.

Regeringens förslag: Liksom vid riksdagsvalen skall endast partier som fått minst fyra procent av rösterna i hela landet delta i fördelningen av mandat.

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: *Samhällsvetenskapliga fakultetsnämnden vid Göteborgs universitet* liksom *Stockholms stad* anser att någon spärr inte bör gälla. Även *Länsstyrelsen i Dalarna* sätter en fyraprocentsspärr i fråga.

Fakultetsnämnden anför bl.a. att en spärr syftar till att underlätta regeringsbildning och att någon sådan ju inte är aktuell såvitt avser Europaparlamentet. Fakultetsnämnden anser också att det ur effektivitetssynpunkt kan vara värdefullt om ett parti som är representerat i riksdagen, men som i valet till Europaparlamentet endast får mellan tre och fyra procent av rösterna, ändå lyckas erövra ett mandat.

Övriga remissinstanser som yttrat sig i frågan tillstyrker förslaget eller lämnar det utan erinran. Fakultetsnämnden anför också att den jämkade uddatalsmetoden missgynnar små partier eftersom några utjämningsmandat inte kan förekomma. Fakultetsnämnden förordar därför att någon form av valkvotsmetod i stället kommer till användning vid mandatfördelningen.

Skälen för regeringens förslag: Ett av de centrala argumenten för införande av spärr är att underlätta regeringsbildandet genom att något begränsa möjligheten för små partier att vinna säte i parlamentet. Den synpunkten saknar, som fakultetsnämnden påpekat, relevans såvitt gäller val till Europaparlamentet.

Det viktigaste argumentet för att trots allt behålla en fyraprocentsspärr vid val till Europaparlamentet är givetvis den övergripande ambitionen att så mycket som möjligt anknyta reglerna för val av representanter till detta organ till dem som gäller för val till den svenska riksdagen.

Ett annat argument för bibehållande av fyraprocentsspärr vid valen till Europaparlamentet är att man inte kan bortse från risken för att valdeltagandet blir lägre än i riksdagsvalen. I Danmark, som vanligen har ett högt deltagande i valet till folketinget, har det genomsnittliga deltagandet i valen till Europaparlamentet varit 48,8 procent. Om ett så lågt valdeltagande skulle komma att bli vanligt även i Sverige, skulle det utan spärr kunna räcka med stöd av i mycket ungefärliga tal 100 000 väljare, dvs. cirka 1,5 procent av de röstberättigade, för att ett parti skulle vinna säte i Europaparlamentet. En spärr av detta för Sverige traditionella slag kan således motverka att partier med ett mycket litet, men lätt mobiliserat, väljarstöd vinner säte i Europaparlamentet. Det proportionella valsystemet har, till följd av ett lågt valdeltagande, över huvud bidragit till en fragmentering av partistrukturen i Europaparlamentet. Som exempel kan nämnas att Tyskland och Frankrike representeras i Europaparlamentet av fler partier än de med

såte i de nationella parlamenten, trots att det i dessa länder tillämpas spärren vid valen till Europaparlamentet. Prop. 1994/95:154

Ett ytterligare argument för bibehållande av en fyraprocentsspärr är att den kan verka väljarmobiliserande. Erfarenheten från val till den svenska riksdagen är visserligen att spärren kan verka återhållande på sympatisörer till vissa partier men också att den kan tjäna som draghjälp åt de partier som enligt opinionsmätningar ligger nära den "magiska" gränsen.

Regeringen anser att övervägande skäl talar för att den spärr på fyra procent som tillämpas i riksdagsvalen bör tillämpas också i val till Europaparlamentet. Däremot är givetvis en sådan särskild spärregel som tillämpas i riksdagsvalet på 12 procent i en valkrets inte meningsfull. Det föreslagna systemet bygger ju på att någon valkretsindelning inte kommer till användning.

Fakultetsnämndens påpekande om att den jämkade uddatalsmetoden i viss mån kan missgynna små partier när utjämningsmandat saknas har visserligen fog för sig. Metoden innebär ju att ett partis röstetal divideras med 1,4 innan partiet har tagit sitt första mandat. Regeringen är emellertid för sin del inte beredd att föreslå att man skall avstå från att tillämpa denna väl inarbetade mandatfördelningsmetod till förmån för en oprövad ordning.

7.5 Röstning på person

Regeringens förslag: Väljarna ges möjlighet att rösta på person i enlighet med den ordning som föreslås gälla vid de nationella valen år 1998 och som på försök tillämpats i några kommuner vid valet år 1994.

Promemorians förslag: I promemorian behandlades inte frågan om röstning på person.

Remissinstanserna har inte yttrat sig i frågan.

Skälen för regeringens förslag: Under de senaste 20 åren har flera utredningar behandlat frågan om ett ökat inslag av personval i vårt valsystem, vilket brukar karaktäriseras som ett renodlat partival. Folkstyrelsekommittén framhöll i sitt betänkande Folkstyrelsens villkor (SOU 1987:6) att det var viktigt att man underlättar för väljarna att inom ramen för sitt partival påverka vilka kandidater som väljs. Ett ökat personvalsinslag skulle enligt kommittén uppmuntra väljarna att intressera sig mer för åsikter och egenskaper hos de uppställda kandidaterna och dessa skulle å sin sida anse det viktigt att informera sig om väljarnas inställning.

Personvalskommittén har i betänkandet Ökat personval (SOU 1993:21) redovisat olika modeller med inslag av personval och därvid förordat ett system för frivillig personröstning enligt vad som betecknats som en modifierad dansk modell. Grunddragen i den modellen är följande. Partierna förutsätts liksom hittills presentera listor på vilka

kandidaterna rangordnats i enlighet med partiets nominering. Väljarna får en möjlighet att göra en markering intill ett av namnen på valsedeln och avger därmed en personröst för den aktuella kandidaten. Att personröstningen begränsas till endast ett namn är motiverat bl.a. av att sammanräkningsförfarandet i annat fall skulle riskera att fördröjas på ett oacceptabelt sätt. Avgörande för vilken eller vilka kandidater som skall förklaras valda är antalet personröster på varje kandidat under förutsättning att kandidaten fått ett visst minsta antal personröster, dvs. uppnått en spärr. Anledningen till spärregeln är att en kandidat som fått ett mycket litet antal personröster inte skall kunna bryta den rangordning som partiet gjort upp. Kommittén förordar att spärren för riksdagsvalets del bör ligga mellan 5 och 10 procent av partiets röstetal i en valkrets. I sitt lagförslag har kommittén bestämt spärren till 8 procent. Den kandidat som fått flest personröster blir vald först, kandidaten med näst flest personröster blir vald därefter osv., allt under förutsättning att de kommit upp till spärren. Om inte alla mandat som partiet vunnit kan tillsättas med kandidater som kommit över spärren, övergår man till att utse ledamöter med den nuvarande metoden vilket innebär att listordningen i regel blir bestående.

De flesta remissinstanser som yttrat sig över Personvalskommitténs betänkande har tillstyrkt en reform som innebär att personvalsmomentet förstärks.

Vid överläggningar mellan riksdagspartierna som hållits under år 1993 har bl.a. frågan om personval varit föremål för diskussioner. Partierna enades därvid om att det i regeringsformen införs en bestämmelse om att val till riksdagen sker genom röstning på parti med möjlighet för väljarna att avge särskild personröst, att vid 1998 års val personröstning enligt den modifierade danska modellen skall tillämpas första gången samt att en personvalsreform bör föregås av försök genom att det vid val till kommunfullmäktige i minst tre representativa kommuner år 1994 skall vara möjligt för väljarna att personrösta.

En ändring i regeringsformen i enlighet med vad som sålunda överenskommits trädde i kraft den 1 januari 1995. I dess 3 kap. 1 § första stycke föreskrivs nu (SFS 1994:1469) följande

Riksdagen utses genom fria, hemliga och direkta val. Vid sådant val sker röstning på parti med möjlighet för väljarna att avge särskild personröst.

Försök med personröstning har vid 1994 års kommunfullmäktigval ägt rum i Helsingborg, Linköping, Solna, Vaggeryd, Vänersborg, Östersund och Övertorneå (SFS 1994:285).

Det står således nu klart att det vid 1998 års allmänna nationella val och framöver kommer att finnas möjlighet till personröstning. Starka skäl talar därför för att valet till Europaparlamentet även i detta avseende bör ske på ett sätt som ansluter till det som gäller vid val till riksdagen. Även om den frågan inte berörts i den remitterade promemorian med förslag till lag om val till Europaparlamentet är

Regeringen anser således att det vid 1995 års val till Europaparlamentet skall ges möjlighet för väljarna att avge personröst enligt samma regler som förutses gälla för 1998 års riksdagsval.

En särskild fråga är hur många personröster en kandidat måste få för att partiets rangordning skall sättas ur spel, dvs. vilken nivå som är lämplig för en spärr. Personvalskommittén ansåg, som redan redovisats, att en lämplig nivå utgjordes av intervallet 5–10 procent och förordade 8 procent i riksdagsvalet. Det är också den nivå som partierna enats om vad gäller riksdagsvalet år 1998. Kommittén förordade också en slags försiktighetsprincip, dvs. att man inledningsvis valde en relativt hög spärrnivå för att därefter, om så bedömdes erforderligt, sänka nivån. Kommitténs överväganden bygger emellertid naturligen på den ordning som gäller för riksdagsval med valkretsar. Den spärr som föreslås avser således antalet personröster i förhållande till samtliga giltiga valsedlar som avgetts för ett parti i en valkrets. Kommitténs beräkningar visade att en spärr på 8 procent av partiernas röstetal vid riksdagsvalet år 1991 motsvarade som mest 14 877 röster (för Moderata samlingspartiet i Stockholms län) och som minst 604 röster (för Vänsterpartiet i Uppsala län).

Om det skall finnas en reell möjlighet att röst på person skall få genomslag i valet till Europaparlamentet, då hela landet utgör en enda valkrets, är det regeringens bedömning att spärren bör sättas vid den undre gräns som Personvalskommittén föreslagit, dvs. 5 procent. En sådan ordning innebär dock inte att det för riksdagsvalets del finns anledning att frånga den spärrnivå som man enats om bör gälla, dvs. 8 procent i valkrets.

7.6 Vissa övriga frågor

Regeringens förslag: Länsstyrelse får besluta om större valdistrikt än som följer av vallagens regler och om att röstmottagning får ske på något annat ställe än i vallokal, t.ex. genom "ambulerande" röstmottagning. De kommunala valnämnderna ges möjlighet att ta ansvar för den s.k. institutionsröstning som sker söndagen före valdagen.

Promemorians förslag: I promemorian behandlas inte dessa frågor.

Remissinstanserna: Flera remissinstanser har förordat att vissa av inslagen i den försöksverksamhet som förekom vid valet år 1994 bör tillämpas även vid valet till Europaparlamentet.

Skälen för regeringens förslag: Vallagsutredningen föreslog i sitt delbetänkande VAL, Organisation Teknik Ekonomi (SOU 1992:108) en rad åtgärder för att reformera valförfarandet från administrativ och ekonomisk synpunkt. Vissa av de föreslagna åtgärderna, vilka bemötts

positivt av remissinstanserna, blev föremål för försöksverksamhet vid valet år 1994 (SFS 1993:1403).

Ett inslag i försöksverksamheten var att kommunerna gavs möjlighet att ta över ansvaret för den röstmottagning som sker på sjukhus och vissa andra vårdinrättningar söndagen före valdagen, den s.k. institutionsröstningen. Det antogs att det kunde finnas fördelar i att samla ansvaret för att organisera och genomföra all röstmottagning i den kommunala valnämndens regi och därigenom kunna få en effektivare organisation, trots att den nuvarande ordningen i och för sig tycktes fungera väl.

Ett annat inslag var att valdistrikt kunde få omfatta fler röstberättigade än enligt vallagens föreskrifter samt att röstmottagning kunde få ske också på annat röstmottagningsställe än den vallokal som avses i vallagen. Avsikten var att finna lösningar som kunde tillgodose såväl kostnads- som serviceproblem med den ordinarie organisationen samtidigt som väljarnas valhemlighet garanterades och säkerheten i förfarandet upprätthölls.

Flera remissinstanser har ansett att det borde ges möjlighet att tillämpa dessa inslag i försöksverksamheten också vid valet till Europaparlamentet. Regeringen fäster därvid särskilt avseende vid att Riksskatteverket som central valmyndighet förordnat att så sker. Riksskatteverket har också ansett att beslutanderätten, utom såvitt gäller frågan om ansvaret för institutionsröstningen, med fördel kan anförtros länsstyrelserna. Regeringen föreslår således att möjlighet till sådana alternativa lösningar som nu redovisats ges också i valet till Europaparlamentet.

Vad särskilt gäller frågan om större valdistrikt vill regeringen anmärka att det visserligen inte är osannolikt att deltagandet i valet till Europaparlamentet blir lägre än vid valen till riksdagen. Däremot får det bedömas som ytterst osannolikt att deltagandet skulle komma att bli på den nivå som brukar gälla för val till kyrkofullmäktige. Det bör således inte komma i fråga att bestämma valdistrikten i enlighet med vad som tillämpas vid kyrkofullmäktigvalen. Tvärtom måste det garanteras att valen till Europaparlamentet kan genomföras i god ordning även vid ett valdeltagande som endast mera obetydligt understiger det som är vanligt i riksdagsvalen.

Lagen (1993:1404) om brevröstning i Förbundsrepubliken Tyskland och i Schweiz bör ändras så att brevröstning kan komma till användning även i valet till Europaparlamentet. I samband därmed bör med hänsyn till den förlängda mandatperioden för riksdagen m.m. en justering ske i bestämmelserna om under vilken tid och vid vilka val lagen är tillämplig.

Regeringens förslag: En vistelse som föranleds av uppdrag som företrädare i Europaparlamentet skall inte medföra att företrädaren avregistreras från folkbokföringen som utflyttad, om företrädaren har anknytning till Sverige genom att disponera en bostad här. Skattemyndigheten får dock på ansökan av företrädaren besluta om avregistrering.

Promemorians förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens. I promemorian har dock föreslagits att undantaget från avregistrering även skall omfatta företrädarens familj.

Remissinstanserna: *Riksskatteverket (RSV), Skattemyndigheten i Stockholms län och Skattemyndigheten i Kalmar län* avstyrker promemorians förslag. Enligt RSV:s mening bör förutsättningarna för avregistrering från folkbokföringen ses över innan någon ändring sker. Om en undantagsbestämmelse för företrädare i Europaparlamentet skall införas bör det ske genom en ändring i 20 § folkbokföringslagen (1991:481) med den innebörden att dygnsvilan som någon för fullgörandet av uppdrag som företrädare i Europaparlamentet tillbringar utom landet inte skall beaktas vid bedömningen av om han skall avregistreras. Övriga remissinstanser har inte haft något att erinra mot förslaget.

Skälen för regeringens förslag: Enligt 20 § folkbokföringslagen skall den som kan antas under sin normala livsföring komma att regelmässigt tillbringa sin dygnsvila utom landet under minst ett år avregistreras från folkbokföringen som utflyttad. Även den som kan antas komma att regelmässigt tillbringa sin dygnsvila både inom och utom landet skall avregistreras om han med hänsyn till samtliga omständigheter får anses ha sitt egentliga hemvist utom landet. Vid bedömning av var en person, som regelmässigt vistas både inom och utom landet, skall anses bosatt tillmäts familjeförhållandena störst betydelse. En person som under sin vistelse utomlands sammanbor med sin familj får normalt anses ha sitt egentliga hemvist där. För en person som saknar familj bör anknytning på grund av arbetsförhållandena väga tyngst. Då en familj gemensamt har en dubbel bosättning får det egentliga hemvistet bestämmas bl.a. med ledning av vistelsens omfattning och bostädernas art (prop. 1990/91:153 s. 137).

Uppdraget som företrädare i Europaparlamentet förutsätter normalt inte att företrädaren flyttar till Bryssel eller Strasbourg. Det ligger dock i sakens natur att företrädaren för att utöva sitt uppdrag regelmässigt tillbringar en inte obetydlig tid där. Det är osäkert vilken Europaparlamentets roll blir efter EU:s nästa fördragsgenomgång 1996. Det kan inte uteslutas att arbetet i parlamentet kan komma att bli mer omfattande och kräva närvaro i Bryssel eller Strasbourg i högre utsträckning än vad som är fallet i dag.

För en ensamstående företrädare som regelmässigt kommer att tillbringa sin dygnsvila i såväl Sverige som Bryssel kan folkbokföringslagens bestämmelser innebära att han kommer att avregistreras från folkbokföringen. Har företrädaren familj kommer han i regel att anses ha sitt egentliga hemvist i Sverige om han sammanlever med sin familj här. För det fall företrädaren däremot väljer att flytta själv eller tillsammans med sin familj till t.ex. Bryssel innebär folkbokföringslagens bestämmelser att han kommer att avregistreras från folkbokföringen som utflyttad.

För riksdagsledamöter gäller enligt 10 § folkbokföringslagen att en vistelse som föranleds enbart av uppdrag som riksdagsledamot inte skall föranleda ändrad bosättning. Genom ändringar i folkbokföringslagen som trädde i kraft den 1 januari 1995 (prop. 1994/95:94, bet. 1994/95:SkU14, rskr. 1994/95:159, SFS 1994:1975) skall en vistelse som föranleds av uppdrag som riksdagsledamot inte heller leda till ändrad bosättning om ledamoten har anknytning till annan fastighet genom att disponera en bostad där. Skattemyndigheten kan dock på ansökan besluta att ledamoten skall folkbokföras på fastighet där han sammanlever med sin familj.

Arbetet i Europaparlamentet är i likhet med uppdraget som riksdagsledamot av sådan speciell karaktär att en definitiv avflyttning i regel är utesluten. Det är också ofta nödvändigt att företrädarna behåller bostadsanknytningen till sin hemort. De skäl som ligger bakom särreglerna för riksdagsledamöter kan återopas också för särskilda bestämmelser om folkbokföring av de förtroendevalda i Europaparlamentet. Riksdagsledamöternas vistelse på tjänstgöringsorten skall som ovan nämnts inte leda till ändrad bosättning. På samma sätt bör den som har valts till företrädare i parlamentet som representant för ett svenskt politiskt parti inte avregistreras från folkbokföringen på grund av förhållanden som föranleds av uppdraget. Folkbokföringslagens bestämmelser måste därför ändras för att möjliggöra folkbokföring i Sverige även i det fall företrädaren anses ha sitt egentliga hemvist utom landet.

I promemorian har föreslagits att även medföljande familj skall omfattas av undantaget. I likhet med vad som gäller för riksdagsledamöter anser emellertid regeringen att det endast är företrädaren som skall omfattas av undantaget. Den övriga familjens folkbokföring får bedömas efter vanliga regler. Det är därvid företrädarens faktiska vistelse som skall anses vara den familjeanknytning som skall tillämpas på familjemedlemmarna.

Mot bakgrund av det anförda föreslår regeringen att bestämmelsen i 20 § folkbokföringslagen kompletteras med ett nytt stycke varav framgår att en vistelse som föranleds av uppdrag som företrädare i Europaparlamentet inte skall medföra avregistrering från folkbokföringen om företrädaren har anknytning till Sverige genom att disponera en bostad här. Efter ansökan bör dock den företrädare som önskar kunna bli avregistrerad från folkbokföringen som utflyttad även om han har kvar en bostad i Sverige.

För andra grupper som arbetar i Europaparlamentet, t.ex. politiska sekreterare, är det inte på samma sätt som för de förtroendevalda nödvändigt att de behåller bostadsanknytningen till Sverige. Något skäl att låta bestämmelsen omfatta även dessa grupper kan därför inte anses föreligga.

Prop. 1994/95:154

9 Kostnader och ikraftträdande

Riksskatteverket har uppskattat statens kostnader för genomförande av valet till Europaparlamentet till cirka 140 miljoner kronor. I det belopp som regeringen i budgetpropositionen har föreslagit för anslaget för allmänna val ingår beräknade utgifter på 140 miljoner kronor för valet till Europaparlamentet (prop. 1994/95:100, bilaga 3, s. 16).

Kommunernas kostnader för arvoden till valförrättare, valnämnds ledamöter, utbildning, vallokaler osv. låter sig inte anges. Svenska Kommunförbundet har i sitt remissyttrande krävt att staten ersätter kommunerna för deras kostnader. De kostnader som uppkommer för kommunerna vid val, extra val och folkomröstning kan emellertid inte utgå ur det allmänna valanslaget och kommunerna får därför i vanlig ordning bära de kostnaderna själva.

Lagen om val till Europaparlamentet föreslås träda i kraft den 1 maj 1995. Det bör då vara möjligt för valmyndigheterna att vidta de förberedande åtgärder som erfordras.

10 Författningskommentar

10.1 Lag om val till Europaparlamentet

Inledande bestämmelser

1 §

Inledningvis anges i *första stycket* att lagen avser det första val av företrädare i Europaparlamentet som Sverige som ny medlem av Europeiska unionen enligt anslutningsakten har att anordna under de två första åren av ett medlemskap. I avsnitt 7.1 har föreslagits att detta första val skall äga rum söndagen den 17 september 1995 (jfr 8 §).

I *andra stycket* föreskrivs att vid val till Europaparlamentet skall, till skillnad mot vad som enligt 3 kap. 6 § första stycket RF gäller vid riksdagsval, landet inte vara indelat i valkretsar (se avsnitt 7.3).

Av *tredje stycket* framgår att vallagens bestämmelser om ordinarie val till riksdagen skall tillämpas i erforderliga delar om inte annat följer av denna lag. Det innebär att vallagens regler gäller om t.ex. hur valmaterialet skall förvaras under avbrott i förrättningen, vilka delar av

valmaterialet som skall arkiveras och hur länge. Det innebär också att lagen skall tillämpas vid efterträdarval (jfr 39 §) och eventuellt omval (jfr 44 §) även om sådant val skulle komma att ske efter år 1995.

Prop. 1994/95:154

2-4 §§

Här regleras några frågor om valförfarandets organisation på olika nivåer. Inte bara i fråga om valsystemet utan också beträffande administrationen kring valet till Europaparlamentet måste det vara av största betydelse att så långt möjligt tillämpa vad som gäller för nationella val. För en fungerande valorganisation är det alltså viktigt att den i allt väsentligt överensstämmer med vad som gäller för de nationella valen. Skillnaderna mellan valet till Europaparlamentet och de nationella valen är inte större än att det går att behålla och använda sig av den valorganisation som vi redan har, såväl centralt och regionalt som på lokal nivå.

5 §

I paragrafen anges vilka personer som har rätt att rösta i det svenska valet till Europaparlamentet.

Bestämmelsen i *första stycket* innebär att, förutom de svenska medborgare som på valdagen fyller 18 år och är folkbokförda i Sverige, även svenska medborgare som är bosatta utomlands har rösträtt.

I *andra stycket* anges i vilka fall icke svenska medborgare som är bosatta här har rösträtt. Rösträtt har därvid den som är medborgare i ett annat medlemsland (unionsmedborgare) och som inte utövat sin rösträtt vid de val till Europaparlamentet som ägt rum i juni 1994. Det är härvid fråga om en tillämpning av artikel 4.1 i direktivet (se avsnitt 5.2) som föreskriver att ingen får rösta mer än en gång i samma val. För det första val som skall äga rum här år 1995 måste den föreskriften förstås på så sätt att ingen får rösta i Sverige som redan röstat i något annat land vid val till den parlamentariska församling som i övrigt utsetts vid val i juni 1994. Vidare föreskrivs att unionsmedborgare, liksom svensk medborgare, senast på valdagen skall ha fyllt 18 år.

Av 11 § framgår att unionsmedborgare som vill utöva sin rösträtt vid det svenska valet år 1995 har att göra en anmälan om det och att därvid försäkra att vissa för rösträtten relevanta omständigheter är för handen, bland dem att han eller hon inte röstat vid val till Europaparlamentet i juni 1994. I 15 § föreskrivs att om skattemyndigheten får uppgift om att den som finns upptagen i röstlängd här har röstat vid valen i juni 1994 skall myndigheten rätta röstlängden.

Av *tredje stycket* följer att den som den 1 juli 1995 är folkbokförd här i landet skall anses vara bosatt här. För unionsmedborgare gäller således samma tidpunkt i detta avseende som för svenska medborgare.

6 §

Se kommentaren till 10 - 16 §§.

I denna paragraf regleras vem som är valbar som företrädare i Europaparlamentet. I *första stycket*, första meningen, anges som huvudregel att, liksom vid nationella val här i landet, den som har rösträtt (jfr 5 §) också är valbar. Det innebär att eftersom en unionsmedborgare som röstat i 1994 års Europaparlamentsval inte har rätt att rösta i 1995 års svenska val är han inte heller valbar i det valet. I andra meningen görs för unionsmedborgare det undantaget att den som förlorat sin valbarhet i hemlandet inte är valbar. Som utvecklats i avsnitt 7.2 utgör detta en tillämpning av artikel 10.2 i direktivet som föreskriver inskränkningar i rätten att kandidera. Även om det för svenskt vidkommande saknas möjlighet till och intresse av att hindra någon från att ställa upp som kandidat i valet till Europaparlamentet torde Sverige vara skyldigt att se till att den som kandiderar i en annan medlemsstat inte utses till företrädare i det val som äger rum här. Liksom i fråga om rösträtten (se kommentaren till 5 §) bör vid valet 1995 det avgörande vara att den inte är valbar som i någon annan medlemsstat kandiderat vid de val till samma parlamentariska församling som ägt rum i juni 1994.

Enligt paragrafen krävs att unionsmedborgaren på det sätt som föreskrivs i 19 § visat att han inte förlorat sin valbarhet i sitt hemland (se vidare kommentaren till 19 §).

I *andra stycket* föreskrivs, för såväl svenska medborgare som för unionsmedborgare, att den som innehar vissa särskilt uppräknade ämbeten eller uppdrag inte är valbar som företrädare i Europaparlamentet. I den delen är bestämmelsen en tillämpning av bindande föreskrifter i artikel 6 valrättsakten.

Prövningen av en persons valbarhet får, liksom sker i riksdagsvalen, företas av centrala valmyndigheten då myndigheten enligt 34 § har att utse svenska företrädare i Europaparlamentet. Till ledning för sin prövning har myndigheten då bl.a. de uppgifter som lämnats i försäkran enligt 19 §.

8 §

Paragrafen fordrar ingen särskild kommentar (jfr avsnitt 7.1).

Valdistrikt

9 §

I *första stycket* föreskrivs att den valdistriktsindelning som gäller vid allmänna val enligt vallagen skall gälla också vid val till Europaparlamentet. Detta är en förutsättning för att den väl fungerande valororganisation som finns i landet skall kunna användas.

Enligt *andra stycket* får länsstyrelsen efter samråd med valnämnd besluta om större valdistrikt än som följer av vallagens bestämmelser. Motsvarande möjlighet har försöksvis tillämpats vid 1994 års allmänna

Röstlängder

10 §

I paragrafens *första stycke* anges att frågan om huruvida rösträtt föreligger skall avgöras på grundval av röstlängd som upprättats före valet.

Enligt *andra stycket* skall vallagens regler om allmän och särskild röstlängd tillämpas såvitt gäller svenska medborgare. Det innebär för svenska medborgare att den som finns upptagen i allmän eller särskild röstlängd som gäller för val till riksdagen även skall ha rösträtt vid val till Europaparlamentet.

På sätt och tid som anges i vallagen (4 kap. 13 §), dvs. senast den 1 juli 1995, kan svenska medborgare bosatta utomlands inför val till Europaparlamentet ansöka om att bli upptagna i den särskilda röstlängden.

11 §

Bestämmelserna i denna paragraf gör det möjligt för unionsmedborgare som är bosatta i Sverige att rösta här i landet (se avsnitt 7.2).

I *första stycket* anges att den unionsmedborgare som är bosatt här och som önskar utöva rösträtt här i landet har att göra anmälan (jfr artikel 8.1 direktivet) om att han eller hon önskar bli upptagen i allmän röstlängd för Europaparlamentsvalet 1995.

I *andra stycket* anges att den som gör en sådan anmälan som avses i första stycket i en skriftlig försäkran skall lämna vissa för hans rätt att rösta relevanta uppgifter (jfr artikel 9.2 direktivet). Den som gör anmälan har således att försäkra att de förutsättningar är för handen som enligt 5 § andra stycket gäller för hans rätt att rösta, dvs. att han är medborgare i någon av unionens medlemsstater, att han är bosatt här i landet samt att han inte röstat i de val till Europaparlamentet som ägt rum i juni 1994. Jämför beträffande den sist nämnda förutsättningen kommentaren till 7 §. Uppgifterna i en försäkran lämnas under straffansvar, 15 kap. 11 § första stycket BrB.

Enligt *tredje stycket* skall skattemyndigheten tillhandahålla blanketter för anmälan.

I *fjärde stycket* föreskrivs att det skall fattas ett beslut i anledning av ansökan så snart det kan ske samt att underrättelse om sådant beslut skall sändas till valmyndigheten i den stat där den som avses med beslutet är medborgare. Skattemyndighetens beslut att ta upp den som gjort anmälan kan således grundas på *dels* uppgifterna i anmälan och i försäkran, *dels* på en kontroll av att den som gjort anmälan var folkbokförd här i landet den 1 juli 1995. Om hemstatens valmyndigheter, sedan de informerats om beslutet, skulle komma att uppgge att personen i fråga röstat vid valet till Europaparlamentet i juni 1994, skall röstlängd rättas

(15 §). Någon kontroll av att den som gjort anmälan inte har förlorat sin rösträtt i hemstaten bör emellertid inte ske (se avsnitt 7.2). Om en uppgift av den innebörden ändå lämnas bör den lämnas utan avseende.

Skyldigheten att underrätta hemstaten följer av artikel 13 i direktivet som föreskriver att bopälsstaten skall, i tillräckligt god tid före valet, förse hemstaten med information om medborgare i denna som finns upptagna i röstlängden. Vidare föreskrivs att hemstaten skall, i enlighet med sin nationella lagstiftning, vidta lämpliga åtgärder för att säkerställa att dess medborgare inte röstar mer än en gång. Underrättelsen syftar således *dels* till att förse Finland och Österrike med information om medborgare i dessa stater som anmält att de önskar rösta i Sverige, *dels* till att svenska myndigheter skall kunna få information från övriga medlemsstater i det fall att någon av dess medborgare som anmält att han eller hon önskar rösta här redan utövat sin rösträtt i någon annan medlemsstat.

12 – 14 §§

Bestämmelserna motsvarar vad som gäller enligt vallagen. I 13 § föreskrivs att unionsmedborgare skall ha samma rätt som svenska medborgare att begära rättelse av uppgift i röstlängd (jfr artikel 11.2 direktivet).

Med föreskriften i 13 § första stycket om att omständighet som inträffat senare än den 1 juli 1995 inte får ligga till grund för rättelse avses givetvis inte den omständigheten att skattemyndigheten tar emot ett meddelande från en unionsmedborgares hemstat om att denne utövat sin rösträtt vid val till Europaparlamentet där (15 §).

15 §

Det har i avsnitt 7.2 konstaterats att Sverige enligt direktivet torde vara skyldigt att motverka att någon röstar två gånger i samma val till Europaparlamentet. Som utvecklats i anslutning till 7 § bör detta för det första svenska valet år 1995 vara att förstå så att den som tidigare röstat vid val till samma parlamentariska församling, dvs. vid de val som ägde rum i juni 1994, inte skall tillåtas rösta. I förevarande paragraf föreskrivs därför att om det genom underrättelse från hemstaten står klart att den som upptagits i röstlängd för unionsmedborgare röstat i valet i juni 1994 skall röstlängden rättas genom att personens namn stryks.

16 §

Paragrafen motsvarar vad som gäller enligt vallagen.

17 §

I paragrafens *första stycke* anges att en partibeteckning som redan genom vallagens bestämmelser är skyddad, också skall vara skyddad vid val till Europaparlamentet. Eftersom det vid valet till Europaparlamentet också är fråga om i första hand partival och de etablerade partierna kan väntas komma att delta även i det valet, bör det skydd som redan finns enligt vallagen gälla också utan att en ny registrering måste göras.

Det finns emellertid anledning anta, att även andra partier än de redan registrerade kommer att vara intresserade av att delta i valet till Europaparlamentet och kanske bara i detta val. För dessa partier ges därför i *andra stycket* möjlighet att skydda sin partibeteckning. Därvid är vallagens bestämmelser om förfarandet för att uppnå sådant skydd tillämpliga liksom också reglerna om centrala valmyndighetens åligganden enligt 5 kap. 10 § och om överklagande i 5 kap. 11 § vallagen.

Det anges i *tredje stycket* att en sådan ansökan måste göras senast den 22 maj 1995. Av vallagens bestämmelser följer att ansökan om registrering skall göras hos centrala valmyndigheten. Av 5 kap. 2 § vallagen framgår att parti som ansöker om registrering skall ange för vilket slag av val registrering söks. Om ett parti önskar erhålla skydd för partibeteckning såväl vid valet till Europaparlamentet som vid kommande riksdagsval kan ett sådant skydd också erhållas under förutsättning att ansökan, såvitt gäller valet till Europaparlamentet, sker senast den 22 maj 1995.

18 §

På motsvarande sätt som enligt 17 § skall vallagens bestämmelser om anmälan av kandidater till skydd för partibeteckning tillämpas också vid valet till Europaparlamentet.

Försäkran av unionsmedborgare som önskar kandidera

19 §

Paragrafen utgör en tillämpning av artiklarna 4.2, 10.1 och 10.2 i direktivet.

Av bestämmelsen framgår att unionsmedborgare som önskar kandidera vid det svenska valet till Europaparlamentet har att till centrala valmyndigheten ge in *dels* en försäkran av visst innehåll (*första stycket*), *dels* ett intyg från behörig myndighet i hemstaten (*andra stycket*). Uppgifterna i en sådan försäkran lämnas under straffansvar (jfr 11 §).

Av paragrafen jämförd med 7 § följer att den som inte lämnat försäkran och intyg, eller som gjort det för sent, inte är valbar. Eftersom sista dag för att lämna försäkran och intyg är den 18 augusti 1995 måste det i tidigare skeden ankomma på partierna att se till att de

som anmäls som kandidater också uppfyller villkoren för valbarhet. Centrala valmyndighetens prövning av en persons valbarhet får, som påpekats i kommentaren till 7 §, ske då myndigheten enligt 34 § har att utse svenska företrädare i Europaparlamentet. Prop. 1994/95:154

Valsedlar och valkuvert

20 §

Bestämmelsen motsvarar 6 kap. 1 § och 8 kap. 8 § första stycket vallagen.

21 §

I *första stycket* anges att valsedlarna skall vara lika till storlek och material samt vita till färgen.

Av *andra stycket* framgår att alla former av valsedlar dessutom skall vara så beskaffade att väljarna kan avge personröst (jfr avsnitt 7.5).

Enligt *tredje stycket* gäller i övrigt vallagens bestämmelser om vad valsedlar skall eller bör innehålla.

22 §

Paragrafen motsvarar 6 kap. 3 § vallagen. Dess tredje stycke motsvarar den ändring (SFS 1994:287) som skett i vallagen och som innebär att, om partiet anmält kandidater för valet, valsedel med registrerad partibeteckning som upptar flera kandidater måste som första och andra namn uppta namn på kandidater som tagits upp på listan över kandidater partiet anmält. Bestämmelsen avser att hindra missbruk av den fria nomineringsrätten.

23 §

Paragrafens *första stycke* innebär att samma villkor i fråga om beställning, kostnader, förskottsbetalning m.m. i fråga om valsedlar och valkuvert skall gälla för partier som enligt vallagen är berättigade till dessa förmåner. Dessutom skall motsvarande gälla för partier som enbart deltar i valet till Europaparlamentet om de uppfyller de förutsättningar som finns angivna i vallagen i detta avseende. Det innebär t.ex. att ett parti som fått ett visst antal röster i det valet kan vara berättigat att få tillbaka erlagd förskottsbetalning eller vid nästa val vara berättigat till kostnadsfria valsedlar eller kuvert.

Av *andra stycket* framgår att centrala valmyndigheten, i tillägg till vad som föreskrivs i 6 kap. 7 § vallagen, skall förse valsedelsblanketterna också med rader och rutor för personröstning (jfr 21 § andra stycket).

Paragrafen motsvarar vad som gäller enligt 6 kap. 9 § vallagen men har modifierats med hänsyn till att personröstning skall kunna ske.

Röstkort

25 §

På samma sätt som gäller vid nationella val skall röstkort utfärdas. Röstkortet skall sändas till de röstberättigade senast 30 dagar före valdagen. I övrigt gäller vallagens bestämmelser om röstkort.

Eftersom röstkort skall sändas ut senast 30 dagar före valdagen kan det inträffa att det efter den tidpunkten till skattemyndighet ges in meddelande från en unionsmedborgares hemstat om att denne utövat sin rösträtt i hemstaten. Väljaren skall i sådant fall strykas ur röstlängden (15 §). Även om röstkort utfärdats föreligger inte rösträtt i den beskrivna situationen.

Allmänt om röstning

26 §

Paragrafens *första stycke* motsvarar 8 kap. 1 § första stycket vallagen. Även vid val till Europaparlamentet skall det finnas möjligheter att rösta på annan plats och tid än som följer av huvudregeln om att röstning skall ske på valdagen i vallokal.

Av *andra stycket* följer att vid röstning på annan tid och plats än på valdagen i vallokal skall bestämmelserna i 8–12 kap. vallagen tillämpas.

Tredje stycket motsvarar 8 kap. 12 § första stycket vallagen.

27–28 §§

I paragraferna föreskrivs att länsstyrelsen får besluta om att röstning på valdagen får ske på annat röstmottagningsställe än den vallokal som avses i 8 kap. 1 § vallagen (27 §) samt att centrala valmyndigheten får besluta att valnämnd får ansvara för den s.k. institutionsröstning som äger rum söndagen före valdagen (28 §). Bestämmelsen i 27 § har samband med föreskriften i 9 § andra stycket och syftar till att röstmottagning skall kunna ske på fler ställen främst i valdistrikt som omfattar fler röstberättigade än som förutsätts i vallagen. De avvikelser som förevarande paragrafer ger möjlighet till, tillämpades på försök vid 1994 års allmänna val (SFS 1993:1403).

29 §

På motsvarande sätt som gäller för val till riksdagen skall den preliminära rösträkningen ske i vallokal och hos valnämnd. Den skall vara offentlig och genomföras utan avbrott. Därvid gäller de regler för förfarandet som ges i 13 kap. vallagen.

30 §

När det gäller den slutliga sammanräkningen skall den göras på i huvudsak samma sätt som anges i vallagen för sammanräkning av riksdagsvalet. Däremot skall den ordningen gälla, att det är centrala valmyndigheten som skall göra den slutliga sammanräkningen för hela landet. Denna ordning skiljer sig alltså från vad som enligt vallagen gäller vid sammanräkningen av riksdagsvalet. Anledningen till detta är det förhållandet att det vid valet till Europaparlamentet endast är 22 mandat som skall besättas och att det är fråga om en sammanräkning med hela landet som en valkrets. Det är mot denna bakgrund angeläget att länsstyrelsernas sammanräkningar sker snabbt eftersom de skall ligga till grund för centrala valmyndighetens slutliga sammanräkning för hela landet.

Denna ordning har varit föremål för vissa försök vid de allmänna valen år 1994 (SFS 1993:1404).

31 §

I paragrafen ges i tillägg till 14 kap. 4 § andra stycket vallagen vissa föreskrifter med anledning av att möjlighet skall finnas att avge personröst.

I *andra stycket* anges att om ett valkuvert innehåller flera valsedlar som alla bär samma partibeteckning men är olika med avseende på personrösterna, skall namnen på valsedlarna anses obefintliga. I sådant fall tillfaller rösten i vanlig ordning partiet.

Enligt *tredje stycket 1. och 2.* skall namnen på en valsedel vidare anses obefintliga om valsedeln inte är utformad för personröstning på sätt som sägs i 21 § andra stycket eller om det finns fler än en personmarkering på valsedeln eller det inte klart framgår vilken kandidat som personmarkeringen avser.

Personmarkering bör göras med en kryssmarkering. Skulle en valsedel i den därför avsedda rutan ha försetts med en personmarkering utan att markeringen kan betecknas som ett kryss skall det emellertid inte medföra att personrösten anses obefintlig. Naturligtvis kan svårbedömbara fall förekomma. Utgångspunkten för bedömningen bör då vara om väljaren kan antas ha velat uttrycka en preferens för en särskild kandidat eller inte.

Förbudet i *tredje stycket 3.* mot maskinella markeringar är föranlett av önskemålet att hindra mera organiserade och omfattande former av försåtliga förfaranden i syfte att vilseleda väljarna.

32 §

Samtliga 22 mandat fördelas proportionellt mellan partierna på grundval av valresultatet i hela landet. Någon valkretsindelning förekommer således inte (se avsnitt 7.3). Vid mandatfördelningen tillämpas, liksom i riksdagsvalen (3 kap. 8 § tredje stycket RF), den jämkade uddatalsmetoden.

33 §

Liksom i riksdagsvalen (3 kap. 7 § andra stycket RF) deltar endast partier som fått minst fyra procent av rösterna i hela landet i fördelningen av mandaten (se avsnitt 7.4).

34 §

I paragrafen föreskrivs att för varje parti som ett parti erhållit utses en företrädare samt ersättare för denne. Härigenom uppnås *dels* överensstämmelse med vad som gäller för riksdagsvalen (3 kap. 9 § RF), *dels* att en nationell ordning finns för hur en plats i Europaparlamentet skall besättas som blir vakant under mandatiden (artikel 12.1 valrättsakten).

35 §

I paragrafen föreskrivs på grund av möjligheten till personröstning en delvis annan ordning än den som följer av 14 kap. 6 § vallagen. *Första stycket* motsvarar emellertid 14 kap. 6 § första stycket vallagen och i *tredje stycket* anges att om inte alla mandat besatts på grund av personröster, skall återstående mandat besättas med tillämpning av 14 kap. 6 § andra–femte styckena vallagen.

I *andra stycket* anges utgångspunkten för ordnandet av kandidatnamn som fått personröster och hur spärregeln är konstruerad. Spärren skall beräknas med utgångspunkt i antalet giltiga röster för partiet. Kandidatnamnen skall ordnas så att partiets mandat i första hand kommer att besättas med kandidater som kommit över spärren och att det då är antalet personröster för varje kandidat som är avgörande för i vilken ordning kandidaterna skall utses. Termen personligt röstetal används för att ange det antal personröster som en kandidat har fått på valsedlar med samma partibeteckning. Spärren utgörs av minst fem procent av partiets röstetal. Om två eller flera kandidater har fått lika stora personliga röstetal, skall företrädet dem emellan avgöras genom lottnings.

Genom hänvisningen i tredje stycket till vallagens regler klargörs att för kandidater som inte fått så många personröster att de uppnått spärren skall jämförelsetal beräknas på det sätt vallagen föreskriver.

Beräkningen av jämförelsetal skall alltså ske först sedan kandidatnamn ordnats på grund av personliga röstetal enligt andra stycket. I *fjärde stycket* markeras att vid beräkning av jämförelsetal i dessa fall skall bortses från namn som tagit plats på grund av personröster. Någon reduktion av jämförelsetal för de kandidater som inte nått upp till spärren skall därför inte ske med anledning av att kandidatnamn dessförinnan ordnats efter personliga röstetal.

36 §

Förevarande paragraf, som är föranledd av ordningen med personröstning, har sin motsvarighet i 14 kap. 10 § tredje stycket vallagen.

Av *första stycket* framgår att en kandidat som fått plats för mer än ett parti och han eller hon till följd därav skulle erhålla mandat för mer än ett parti, skall kandidaten tillträda mandat för det parti där han eller hon relativt sett fått störst personligt röstetal. Det innebär att kandidaten skall tillträda ett mandat som han eller hon vunnit på grund av personröster före ett som erhållits genom jämförelsetal enligt heltalsmetoden.

I de fall kandidaten fått mandat för flera partier på grund av jämförelsetal blir, enligt *andra stycket*, storleken på dessa tal avgörande.

I *tredje stycket* regleras vem som skall besätta det mandat kandidaten inte tillträder om han eller hon erhållit sitt mandat i kraft av personligt röstetal och i *fjärde stycket* regleras motsvarande situation då kandidaten tillträtt ett mandat genom sitt jämförelsetal.

I *femte stycket* regleras i vilken ordningsföljd mandaten skall besättas då flera mandat blivit lediga. Avgörande är kandidatens relativa personliga röstetal respektive jämförelsetal. Ett mandat som blivit obesatt därför att kandidaten tillträtt ett mandat på grund av personligt röstetal skall besättas före ett som kandidaten vunnit till följd av jämförelsetal.

37 §

I paragrafens *första och andra stycken* regleras förfarandet vid utseende av ersättare för kandidater som blivit valda på personröster.

Utgångspunkten för att bestämma ersättarordningen är den lista som mest bidragit till att den ordinarie ledamoten blivit vald. Med lista avses i detta sammanhang en grupp av valsedlar som upptar samma namn och har samma rangordning mellan namnen. De valsedlar på vilka det avgetts en personröst för den kandidat som valts får alltså sorteras med utgångspunkt i namnen och rangordningen mellan dessa så att man får fram en grupp som är större än övriga. I normalfallet torde detta bli partiets huvudlista utan strykningar. Denna grupp innehåller ett antal valsedlar på vilka det avgetts en personröst för den ordinarie ledamoten. Valsedlarna är även i övrigt identiska i fråga om namn och rangordning. För att få fram det slutliga underlaget för ersättarordningen skall till gruppen läggas övriga valsedlar som upptar samma namn och

rangordning. Bland dessa kan finnas valsedlar som saknar personröster och sådana som upptar en personröst för någon annan kandidat än den som blivit vald. Att personröster avgetts för olika kandidater innebär inte att valsedlarna skall anses vara olika i fråga om namn och rangordning. Den sammanlagda gruppen kan alltså innehålla tre kategorier av valsedlar, nämligen sådana som saknar en personröst, sådana som har en personröst för den kandidat för vilken ersättare skall utses och sådana som upptar en personröst för någon annan kandidat.

Ordningsföljden för utseende av ersättarna inom gruppen avgörs i första hand av om det finns några kandidater som fått ett personligt röstetal som når upp till eller överstiger spärren. Är så fallet utses ersättarna i ordning efter storleken på de personliga röstetalen. Har flera kandidater lika stora personliga röstetal får också här lottning tillgripas. Om det inte finns några eller alltför få ersättarkandidater som nått upp till spärren får ersättare utses med ledning av jämförelsetal på sätt som föreskrivs i tredje stycket.

I *tredje stycket* anges hur ersättare utses för kandidater som blivit valda på grundval av sitt jämförelsetal (jfr 14 kap. 7 § andra stycket vallagen).

Om inte ett tillräckligt antal ersättare kan utses med tillämpning av första-tredje styckena får, enligt *fjärde stycket*, 14 kap. 11 § andra stycket vallagen tillämpas, dvs. den kandidat som står i tur att erhålla mandat för partiet får utses till ersättare.

38 §

Bestämmelsen motsvarar 14 kap. 12 § vallagen.

39 §

Av artikel 12.2 valrättsakten framgår att Europaparlamentet skall underrätta medlemsstaten om en plats blir vakant. Om så sker har centrala valmyndigheten enligt *första stycket* att utse ny ledamot enligt den ordning som gäller ersättarna emellan.

I *andra stycket* föreskrivs att centrala valmyndigheten har att utse ytterligare ersättare när antalet ersättare blir för litet (jfr 14 kap. 14 § vallagen).

Tredje stycket innehåller en regel om att förättning som avses i de båda föregående styckena skall kungöras (jfr 14 kap. 14 a § vallagen).

Bevis, överklagande av val och förrättning, m.m.

40 och 41 §§

Paragraferna innehåller bestämmelser som motsvarar vad som gäller enligt vallagen.

Enligt artikel 11 valrättsakten prövar Europaparlamentet företrädarnas behörighet. Det innebär att de företrädare som valts i valet den 17 september 1995 tillträder sedan centrala valmyndigheten utsett dem, utfärdat bevis därom och Europaparlamentet prövat deras behörighet.

43 och 44 §§

Paragrafen motsvarar vad som gäller enligt vallagen.

Övriga bestämmelser

45 och 46 §§

Paragraferna fordrar inte någon närmare kommentar.

Ikraftträdande

Lagen bör träda i kraft den 1 maj 1995.

10.2 Lag om ändring i folkbokföringslagen (1991:481)

20 §

Paragrafen har kompletterats med ett nytt *andra stycke* varav framgår att den som valts till företrädare i Europaparlamentet inte skall avregistreras från folkbokföringen som utflyttad även om han med stöd av huvudregeln i första stycket skulle anses ha sitt egentliga hemvist utom landet. Detta gäller dock endast under förutsättning att han har anknytning till landet genom att disponera en bostad här. Kravet på att företrädaren skall ha kvar en bostad i landet innebär inte att bostaden måste vara densamma som den han bodde i vid tillträdet. Företrädaren bör givetvis ha möjlighet att byta bostadsort inom landet.

På ansökan av företrädaren skall skattemyndigheten kunna besluta att avregistrera honom från folkbokföringen om förutsättningarna för detta är uppfyllda. Skälet till detta är att inte omöjliggöra för den företrädare som så önskar att avregistreras som utflyttad.

Undantaget i andra stycket gäller endast företrädaren och inte eventuellt medföljande familj. Vid bedömningen av var familjen har sin egentliga hemvist är det företrädarens faktiska vistelse som skall vara den familjeanknytning som skall tillämpas på familjemedlemmarna.

Förslag till lag om val till Europaparlamentet

Härigenom föreskrivs följande.

Inledande bestämmelser

Tillämpningsområde

1 § Denna lag gäller vid val år 1995 i Sverige till Europaparlamentet.

Valmyndigheter

2 § Den centrala valmyndighet som avses i 1 kap. 2 § vallagen (1972:620) är central valmyndighet också för val enligt denna lag.

3 § Länsstyrelsen är regional valmyndighet.

4 § För genomförande av valet på lokal nivå svarar inom varje kommun den valnämnd som avses i 3 kap. vallagen (1972:620).

Det som en kommun, en valnämnd och valförrättare är skyldiga att göra enligt denna lag skall bekostas av kommunen.

Vem har rösträtt

5 § Den som har rösträtt vid val till riksdagen har rösträtt också vid val enligt denna lag.

Rösträtt har därutöver den medborgare i någon av Europeiska unionens medlemsstater (unionsmedborgare) som inte utövat sin rösträtt vid de val till Europaparlamentet som ägt rum i juni 1994 och som är bosatt här i landet och senast på valdagen fyller 18 år.

Den som enligt skattemyndighetens personband är folkbokförd här i landet den 1 juli 1995 skall anses vara bosatt här.

6 § Närmare bestämmelser om röstlängd finns i 23 -29 §§.

Vem är valbar

7 § Den som har rösträtt enligt denna lag är valbar till Europaparlamentet. Unionsmedborgare är dock valbar under den ytterligare förutsättningen att han inte förlorat sin valbarhet i sitt hemland vid val till Europaparlamentet.

Den är inte heller valbar som är

- ledamot av regeringen i en medlemsstat,
- ledamot av Europeiska gemenskapernas kommission,
- domare, generaladvokat eller justitiesekreterare i Europeiska gemenskapernas domstol,
- ledamot av Europeiska gemenskapernas revisionsrätt,
- medlem av Rådgivande kommittén i Europeiska kol- och stålgemenskapen eller medlem av Ekonomiska och sociala kommittén i Europeiska gemenskapen och i Europeiska atomenergigemenskapen,
- medlem av sådana kommittéer eller andra organ som har tillsatts enligt fördragen om upprättandet av Europeiska kol- och stålgemenskapen, Europeiska gemenskapen och Europeiska atomenergigemenskapen för att förvalta gemenskapernas medel eller för att utföra en permanent och direkt förvaltningsuppgift,
- styrelseledamot, direktionsledamot eller anställd i Europeiska Investeringsbanken,
- tjänsteman eller annars anställd i aktiv tjänst inom Europeiska gemenskapernas institutioner eller till dessa knutna fackorgan,
- har kandiderat vid de val till Europaparlamentet som ägt rum i juni 1994.

När skall val hållas

8 § Val förrättas den 17 september 1995.

Valkretsar och mandatfördelning

Valkretsar

9 § Vid val enligt denna lag är landet indelat i tre valkretsar. Dessa är

- södra Sveriges valkrets
- mellersta Sveriges valkrets
- norra Sveriges valkrets

Södra Sveriges valkrets omfattar Jönköpings, Kronobergs, Kalmar, Blekinge, Kristianstads, Malmöhus, Hallands, Göteborgs och Bohus, Älvsborgs och Skaraborgs län.

Mellersta Sveriges valkrets omfattar Stockholms, Uppsala, Södermanlands, Östergötlands, Gotlands, Värmlands, Örebro och Västmanlands län.

Norra Sveriges valkrets omfattar Kopparbergs, Gävleborgs, Väster-norrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län.

10 § Centrala valmyndigheten beslutar, senast den 8 maj 1995, hur många mandat som skall föras till varje valkrets. Varje valkrets tillförs ett mandat för varje gång som antalet röstberättigade i valkretsen är jämnt delbart med en tjuoandradel av antalet röstberättigade i hela landet. Om inte alla mandat kan fördelas på detta sätt tillförs valkretsarna de återstående mandaten i tur och ordning efter de överskott som

uppstår vid beräkningen. Om överskottstalen är lika stora i två eller tre valkretsar skall lotten avgöra vilken valkrets som skall tillföras mandatet.

Prop. 1994/95:154
Bilaga 1

Antalet röstberättigade beräknas på grundval av uppgifterna i folkbokföringens register den 1 november 1994.

Mandatfördelning

11 § Mandaten fördelas först proportionellt mellan partierna på grundval av valresultatet i hela landet. Vid denna mandatfördelning mellan partierna används uddatalsmetoden med första divisorn jämkad till 1,4.

12 § De mandat partierna erhållit enligt 11 § fördelas därefter mellan valkretsarna på grundval av valresultatet i varje valkrets. Denna fördelning av mandat sker på följande sätt.

Vid tilldelningen av mandat i valkrets divideras antalet avgivna giltiga röster i valkretsen med det antal mandat som valkretsen har tilldelats enligt 10 §. Därefter divideras varje partis röstetal i valkretsen med det tal som erhållits. Partierna tilldelas därefter mandat i valkretsen efter den sålunda erhållna kvoten.

Om mandatfördelningen enligt andra stycket medför att valkretsarna tillförs ett antal mandat som avviker från den fördelning som följt av beräkningen enligt 10 §, korrigeras den avvikelsen genom att det sist erhållna mandatet flyttas. Om inte heller därvid överensstämmelse med fördelningen enligt 10 § uppnås, flyttas det näst sist erhållna mandatet och så vidare intill dess att överensstämmelse uppnås. Mandaten flyttas därvid i den utsträckning det behövs för att uppnå överensstämmelse så, att först den norra valkretsen erhåller mandat från den mellersta, den mellersta från den södra och den södra från den norra. Därefter erhåller den norra valkretsen mandat från den södra, den mellersta från den norra och den södra från den mellersta.

13 § Endast partier som har fått minst fyra procent av rösterna i hela landet får delta i fördelningen av mandaten.

14 § För varje mandat som ett parti har erhållit utses en företrädare samt ersättare för denne.

Valdistrikt

15 § Vid val enligt denna lag är valkretsarna indelade valdistrikt. Del av kommun som vid val enligt vallagen (1972:620) bildar ett valdistrikt utgör ett valdistrikt också vid val enligt denna lag.

Centrala valmyndigheten får efter samråd med länsstyrelse och valnämnd besluta om valdistrikt som omfattar fler röstberättigade än vad som sägs i 3 kap. 3 § vallagen.

Partibeteckning skyddas genom registrering och anmälan av kandidater

16 § En partibeteckning som är skyddad vid val till riksdagen enligt bestämmelserna i vallagen (1972:620) är skyddad också vid val enligt denna lag.

En partibeteckning kan också registreras i anslutning till val som skall hållas enligt denna lag. Bestämmelserna i 5 kap. vallagen om registrering av partibeteckning vid val till riksdagen är därvid tillämpliga. Ansökan om registrering skall göras senast den 22 maj 1995.

17 § Anmälan av kandidater skall göras hos centrala valmyndigheten senast den dag myndigheten bestämmer. Härvid gäller bestämmelserna i 5 kap. vallagen (1972:620) om ordinarie val till riksdagen.

18 § Den som är unionsmedborgare utan att samtidigt vara svensk medborgare och som önskar kandidera vid valet till Europaparlamentet den 17 september 1995 skall i en till centrala valmyndigheten ställd försäkran senast den 18 augusti 1995 ange

- sin nationalitet och sin adress i Sverige,
- den valkrets eller det område i hemstaten där han senast var upptagen i röstlängd,
- att han inte kandiderat vid de val till Europaparlamentet som ägde rum i juni 1994.

Till en sådan försäkran som avses i första stycket skall fogas ett intyg av behörig myndighet i hemstaten att valbarheten inte har gått förlorad där eller att denna diskvalifikationsgrund inte är för handen såvitt myndigheten vet.

Valsedlar och valkuvert

19 § Vid val till Europaparlamentet får användas endast valsedlar och valkuvert som tillhandahålls av centrala valmyndigheten.

20 § Valsedlarna skall vara lika till storlek och material. För valet skall användas vita valsedlar. I övrigt gäller om valsedlar bestämmelserna i vallagen (1972:620) om valsedlar för val till riksdagen.

21 § Om en valsedel upptar mer än ett kandidatnamn, skall namnen tas upp i en följd under varandra och förses med nummer som visar ordningen mellan dem.

Namnen gäller själva valet samt, i den mån de inte därvid tas i anspråk, val av ersättare för ledamöter.

Upptar valsedel med registrerad partibeteckning flera namn på kandidater, skall valsedeln, om partiet enligt 17 § anmält kandidater för valet, som första och andra namn uppta namn på kandidater som tagits

upp på listan över kandidater partiet anmält. Upptar valsedel i fall som nu sagts endast ett namn skall detta vara ett namn som tagits upp på listan över anmälda kandidater.

Prop. 1994/95:154
Bilaga I

22 § Vallagens (1972:620) bestämmelser om beställning, kostnader, förskottsbetalning m.m. i fråga om valsedlar och valkuvert skall gälla också vid val enligt denna lag. Vad som där gäller för parti skall gälla - förutom för sådana partier - också för partier som deltar i val till Europaparlamentet.

Röstlängder

23 § Frågan huruvida rösträtt enligt 5 § föreligger avgörs på grundval av en före valet upprättad röstlängd.

Bestämmelserna i 4 kap. vallagen (1972:620) om allmän och särskild röstlängd skall tillämpas i fråga om den som har rösträtt enligt 5 § första stycket.

24 § En unionsmedborgare som vill utöva sin rösträtt enligt 5 § andra stycket skall senast den 1 juli 1995 skriftligen hos centrala valmyndigheten anmäla att han önskar tas upp i allmän röstlängd för valet till Europaparlamentet.

I anmälan skall sökanden i en skriftlig försäkran ange

- sin nationalitet och sin adress i Sverige,
- den valkrets eller det område i hemstaten där väljaren senast var upptagen i röstlängd,
- att väljaren inte utövat rösträtt vid de val till Europaparlamentet som ägde rum i juni 1994.

Blanketter för anmälan skall finnas tillgängliga hos centrala valmyndigheten.

Beslut i anledning av anmälan enligt första stycket skall meddelas så snart det kan ske. En kopia av beslutet skall sändas även till valmyndigheten i den stat där personen är medborgare.

Rättelse av uppgifter i en röstlängd

25 § I fråga om allmän och särskild röstlängd gäller bestämmelserna i vallagen (1972:620) om rättelse och om överklagande av ett sådant beslut.

26 § En unionsmedborgare som anser att röstlängd innehåller felaktiga uppgifter om honom skall senast den 25 augusti 1995 skriftligen begära att uppgifterna rättas. Detta gäller också den som anser sig vara felaktigt utesluten ur röstlängden. Omständighet som inträffat senare än den 1 juli 1995 får inte ligga till grund för rättelse.

Frågor om rättelse skall prövas av centrala valmyndigheten.

Centrala valmyndigheten bör informera allmänheten om hur man kan begära rättelse av röstlängden.

Prop. 1994/95:154
Bilaga 1

27 § När samtliga beslut om rättelser förts in i röstlängden skall den så snart som möjligt sändas till den kommun där valdistriktet ligger.

28 § Får centrala valmyndigheten från en myndighet i någon annan medlemsstat meddelande om att en röstberättigad som finns upptagen i röstlängd här i landet röstat vid valen till Europaparlamentet i juni 1994 skall centrala valmyndigheten genast rätta särskild röstlängd eller meddela berörd skattemyndighet som skall rätta allmän röstlängd i aktuellt avseende.

Överklagande

29 § Centrala valmyndighetens beslut i ett ärende om rättelse får överklagas bara i samband med att det val överklagas för vilket röstlängden har upprättats. I ett sådant ärende får bara de bevis åberopas som har visats upp för centrala valmyndigheten.

Röstkort

30 § I den mån centrala valmyndigheten inte bestämmer annat, skall för var och en som enligt gällande röstlängd är röstberättigad vid valet upprättas ett röstkort med uppgifter om den röstberättigade. Röstkortet skall dessutom innehålla uppgifter om valet till ledning för den röstberättigade. I fråga om röstkort tillämpas i övrigt 7 kap. 1 § andra stycket, 2 § första och tredje styckena samt 3 § första - tredje styckena vallagen (1972:620). Röstkorten skall sändas till de röstberättigade senast 30 dagar före valdagen.

Allmänt om röstning

31 § Röstning sker på valdagen i vallokalen för det valdistrikt där väljaren är upptagen i röstlängd. Röstberättigad, som på grund av vistelse utomlands eller på annan ort inom landet eller av annat skäl finner sig vara förhindrad att rösta på tid och plats som nu sagts, får rösta på Posten Aktiebolags postkontor inom riket, hos svensk utlandsmyndighet eller på svenskt fartyg i utrikes fart.

I fråga om röstningen och om den vidare behandlingen av röster som har avgivits på postkontor, hos utlandsmyndighet eller på fartyg tillämpas i övrigt bestämmelserna om ordinarie val till riksdagen i 8 - 12 kap. vallagen (1972:620).

I lokal där val äger rum skall finnas tillgängliga ett exemplar av denna lag och av vallagen.

Preliminär rösträkning

32 § Rösterna räknas preliminärt i vallokal och hos valnämnd.

Därvid tillämpas bestämmelserna i 13 kap. vallagen (1972: 620).

Slutlig sammanräkning

33 § Varje länsstyrelse skall göra en sammanräkning av valresultatet i sitt län. Resultatet av sammanräkningarna skall ligga till grund för centrala valmyndighetens slutliga sammanräkning för hela landet och varje valkrets, fördelning av mandaten mellan partierna och utseende av ledamöter och ersättare.

Vid rösträkningen tillämpas 14 kap. 1, 2, 4 och 5 §§ vallagen (1972:620).

Med anmälda kandidater avses därvid sådana kandidater som blivit anmälda enligt 17 §.

Hur fördelningen av mandaten mellan partierna görs

34 § Centrala valmyndigheten skall fördela mandaten mellan partierna med tillämpning av 11 - 13 §§.

Hur företrädare och ersättare utses

35 § Centrala valmyndigheten skall för varje valkrets bestämma ordningsföljden mellan kandidatnamnen på partiernas valsedlar och på grundval därav utse företrädarna enligt den ordning som anges i 36 § så att den kandidat som står först i ordningen besätter det första mandatet, den som står näst i ordningen det andra och så vidare efter samma grund.

36 § Ordningen mellan kandidatnamnen och utseende av ersättare för företrädare inom varje parti fastställs genom särskilda uträkningar, allt i enlighet vad som gäller för riksdagsval enligt 14 kap. 6 och 7 §§ vallagen (1972:620). I övrigt tillämpas bestämmelserna i 14 kap. vallagen i erforderliga delar.

Bevis, överklagande av val och förrättning, m.m.

Bevis

37 § För den som blivit utsedd till företrädare i Europaparlamentet eller till ersättare utfärdar centrala valmyndigheten genast bevis därom. I beviset anges namnet på den som blivit utsedd samt tid, parti och

valkrets som han blivit utsedd för. Bevis för ersättare skall dessutom innehålla uppgift om den eller de företrädare som han utsetts till ersättare för och, om flera ersättare utsetts för samma företrädare, ordningen mellan ersättarna.

Prop. 1994/95:154
Bilaga I

Som bevis gäller utdrag ur protokoll eller annan handling från förättning vid vilken företrädaren eller ersättaren blivit utsedd. Bevis skall tillställas förutom den som blivit utsedd och Europaparlamentet, även Valprövningsnämnden och riksdagens talman.

38 § Valprövningsnämnden skall granska bevis för företrädare och ersättare och därvid pröva om beviset blivit utfärdat i enlighet med 37 §. Granskningen skall vara avslutad senast dagen innan det första sammanträdet i Europaparlamentet för mandatperioden eller, i fråga om bevis som kommer in till Valprövningsnämnden därefter, så snart det kan ske. Berättelse om granskningen skall ofördröjligen överlämnas till Europaparlamentet, men också till riksdagens talman.

Överklagande

39 § Beslut, varigenom centrala valmyndigheten fastställt utgången av val, får överklagas hos Valprövningsnämnden. Överklagandet prövas av Valprövningsnämnden i den sammansättning denna hade vid tiden för valet. I fråga om sådan talan tillämpas i övrigt bestämmelserna i 15 kap. 4 § tredje och fjärde styckena vallagen (1972:620) som avser riksdagen samt 5, 6 och 9 §§ samma kapitel.

Beslut får överklagas av den som enligt röstlängd var röstberättigad vid valet samt av den som enligt beslut som sägs i 4 kap. 4 och 16 §§ vallagen var utesluten från rösträtt, men också av ett parti som deltagit i valet.

40 § Har i den verksamhet för förberedande och genomförande av valet, för vilken myndighet svarar, förekommit avvikelser från föreskriven ordning eller har någon hindrat valet, förvanskats avgivna röster eller otillbörligen verkat vid valet på något annat sätt, skall Valprövningsnämnden, om det med fog kan antas att vad som har förekommit har inverkat på utgången av valet, vid prövning av ett överklagande av valet upphäva detta i den omfattning som behövs och förordna om nytt val i hela landet eller beträffande ett eller flera områden som bildar valkrets eller, om rättelse kan åstadkommas genom förnyad rösträkning, uppdra åt centrala valmyndigheten att vidta sådan rättelse.

Om enligt bestämmelse i lag ett visst beslut inte får överklagas eller om det skall överklagas i särskild ordning, får en omständighet som avses med beslutet inte åberopas vid ett överklagande som avses i denna paragraf.

Av 25 § följer att bestämmelserna i 4 kap. 6 § och 18 § första stycket vallagen (1972:620) om överklagande av ett beslut i samband med ett överklagande av ett val mot en skattemyndighets respektive centrala

valmyndighetens beslut om rättelse av röstlängd skall tillämpas i fråga om överklagande av val enligt denna lag.

Prop. 1994/95:154
Bilaga 1

Övriga bestämmelser

41 § Centrala valmyndigheten bör på lämpligt sätt sprida kännedom bland allmänheten om tid och sätt för valet och om de bestämmelser i övrigt som gäller för valet.

42 § Närmare föreskrifter om genomförande av val enligt denna lag meddelas av regeringen eller, om regeringen bestämmer det, centrala valmyndigheten.

Denna lag träder i kraft den 1 maj 1995.

Härigenom föreskrivs att 1 och 2 §§ samt ikraftträdandebestämmelsen till lagen (1993:1404) om brevröstning i Förbundsrepubliken Tyskland och i Schweiz skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §

Vid 1994 års ordinarie val till riksdagen och det samtidiga valet till kommun- och landstingsfullmäktige samt vid extra val till riksdagen och folkomröstning som infaller före 1997 års motsvarande val får röstberättigade som vistas i Förbundsrepubliken Tyskland eller i Schweiz rösta genom att från samma land sända sina valsedlar till valnämnden med posten (brevröstning).

Vid brevröstning tillämpas bestämmelserna i vallagen (1972:620), om inte annat följer av denna lag.

Vid 1994 års ordinarie val till riksdagen och det samtidiga valet till kommun- och landstingsfullmäktige, *vid 1995 års val till Europaparlamentet* samt vid extra val till riksdagen och folkomröstning som infaller före 1998 års motsvarande val får röstberättigade som vistas i Förbundsrepubliken Tyskland eller i Schweiz rösta genom att från samma land sända valsedlar till valnämnden med posten (brevröstning).

Vid brevröstning tillämpas bestämmelserna i vallagen (1972:620), om inte annat följer av denna lag.

2 §

Brevröstning skall gå till på följande sätt.

Väljaren lägger för varje val själv in sin valsedel i ett valkuvert. I närvaro av två vittnen lägger han sedan in iordningställda valkuvert i ett ytterkuvert för brevröstningsförsändelse och tillsluter detta. Därefter skriver väljaren på ytterkuvertet en försäkran på heder och samvete att han gjort på detta sätt och att försändelsen har ställts i ordning i Förbundsrepubliken Tyskland respektive Schweiz. På ytterkuvertet skall väljaren också anteckna sitt personnummer.

Brevröstning skall gå till på följande sätt.

Väljaren lägger för varje val själv in sin valsedel i ett valkuvert. I närvaro av två vittnen lägger han sedan in iordningställda valkuvert i ett ytterkuvert för brevröstningsförsändelse och tillsluter detta. Därefter skriver väljaren på ytterkuvertet en försäkran på heder och samvete att han gjort på detta sätt och att försändelsen har ställts i ordning i Förbundsrepubliken Tyskland respektive Schweiz. På ytterkuvertet skall väljaren också anteckna sitt personnummer.

Vittnena intygar skriftligen att väljaren egenhändigt under-tecknat försäkran samt att de inte känner till något förhållande som strider mot de uppgifter väljaren lämnat på ytterkuvertet. Vittnena skall ha fyllt 18 år. Väljarens make eller barn eller makens barn får inte vara vittne, och inte heller väljarens sambo eller sambos barn.

Sedan brevröstningsförsändelsen har gjorts i ordning enligt andra stycket lägger väljaren in försändelsen tillsammans med sitt röstkort i ett omslagskuvert och tillsluter detta. Därefter lämnas försändelsen för postbefordran till valnämnden i den kommun där väljaren är upptagen i allmän röstlängd eller, om väljaren är upptagen i särskild röstlängd, till valnämnden i den kommun inom vilken den vallokal är belägen där den särskilda röstlängden enligt 4 kap. 20 § vallagen (1972:620) skall finnas tillgänglig.

Vid val till riksdagen, vid val i hela landet till kommun- och landstingsfullmäktige och vid en folkomröstning får brevröstningsförsändelsen vara iordninggjord tidigast 24 dagar före valdagen och skall avges senast dagen före valdagen. Vid extra val till riksdagen och vid folkomröstning samtidigt med sådana val får brevröstningsförsändelsen vara iordninggjord tidigast 20 dagar före valdagen. Väljaren skall på ytterkuvertet intyga att han inte ställt i ordning försändelsen tidigare än vad som nu har sagts. Försändelsen skall anses avgiven den dag då den är poststämplad. Brevröstningsförsändelsen bör lämnas för postbefordran i så

Vittnena intygar skriftligen att väljaren egenhändigt under-tecknat försäkran samt att de inte känner till något förhållande som strider mot de uppgifter väljaren lämnat på ytterkuvertet. Vittnena skall ha fyllt 18 år. Väljarens make eller barn eller makens barn får inte vara vittne, och inte heller väljarens sambo eller sambos barn.

Sedan brevröstningsförsändelsen har gjorts i ordning enligt andra stycket lägger väljaren in försändelsen tillsammans med sitt röstkort i ett omslagskuvert och tillsluter detta. Därefter lämnas försändelsen för postbefordran till valnämnden i den kommun där väljaren är upptagen i allmän röstlängd eller, om väljaren är upptagen i särskild röstlängd, till valnämnden i den kommun inom vilken den vallokal är belägen där den särskilda röstlängden enligt 4 kap. 20 § vallagen (1972:620) skall finnas tillgänglig.

Vid val till riksdagen, vid val i hela landet till kommun- och landstingsfullmäktige, *vid val till Europaparlamentet* och vid en folkomröstning får brevröstningsförsändelsen vara iordninggjord tidigast 24 dagar före valdagen och skall avges senast dagen före valdagen. Vid extra val till riksdagen och folkomröstning samtidigt med sådana val får brevröstningsförsändelsen vara iordninggjord tidigast 20 dagar före valdagen. Väljaren skall på ytterkuvertet intyga att han inte ställt i ordning försändelsen tidigare än vad som nu har sagts. Försändelsen skall anses avgiven den dag då den är poststämplad. Brevröstningsförsändelsen bör

god tid att den kan beräknas
vara valnämnden till handa
senast andra dagen efter valda-
gen.

Denna lag träder i kraft den
1 januari 1994 och gäller till
utgången av år 1997.

Denna lag träder i kraft den 1 maj 1995.

lämnas för postbefordran i så god
tid att den kan beräknas vara
valnämnden till handa senast
andra dagen efter valdagen.

Denna lag träder i kraft den
1 januari 1994 och gäller till
utgången av år 1998.

Prop. 1994/95:154
Bilaga 1

Härigenom föreskrivs i fråga om folkbokföringslagen (1991:481)

dels att 20 § skall ha följande lydelse,

dels att det i lagen skall införas en ny paragraf, 14 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

14 a §

Vad som sägs i 14 § gäller även den som på grund av uppdrag som företrädare i Europaparlamentet regelmässigt tillbringar sin dygnsvila utom landet. På ansökan av företrädaren får dock skattemyndigheten besluta att han skall avregistreras från folkbokföringen som utflyttad.

20 §

Den som kan antas under sin normala livsföring komma att regelmässigt tillbringa sin dygnsvila utom landet under minst ett år skall avregistreras från folkbokföringen som utflyttad om inte annat följer av 14 §. Även den som kan antas komma att regelmässigt tillbringa sin dygnsvila både inom och utom landet skall avregistreras om han med hänsyn till samtliga omständigheter får anses ha sitt egentliga hemvist utom landet.

Den som kan antas under sin normala livsföring komma att regelmässigt tillbringa sin dygnsvila utom landet under minst ett år skall avregistreras från folkbokföringen som utflyttad om inte annat följer av 14 *eller 14 a* §. Även den som kan antas komma att regelmässigt tillbringa sin dygnsvila både inom och utom landet skall avregistreras om han med hänsyn till samtliga omständigheter får anses ha sitt egentliga hemvist utom landet.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1995.

Förteckning över remissinstanser

Prop. 1994/95:154

Bilaga 2

Yttranden över promemorian Val till Europaparlamentet (dnr 94-4798) har till Justitiedepartementet avgetts av Valprövningsnämnden, Datainspektionen, Riksskatteverket, Skattemyndigheten i Stockholms län, Skattemyndigheten i Kalmar län, Samhällsvetenskapliga fakultetsnämnden vid Universitetet i Göteborg, Samhällsvetenskapliga fakultetsnämnden vid Universitet i Umeå, Länsstyrelsen i Stockholms län, Länsstyrelsen i Östergötlands län, Länsstyrelsen i Jönköpings län, Länsstyrelsen i Malmöhus län, Länsstyrelsen i Dalarna, Länsstyrelsen i Västerbottens län, Stockholms stad, Helsingborgs kommun, Göteborgs kommun, Gävle kommun, Krokoms kommun, Övertorneå kommun, Posten Aktiebolag och Svenska Kommunförbundet.

om allmänna direkta val av företrädare i församlingen

Artikel 1

Församlingens företrädare för folken i de stater som slutit sig samman i gemenskapen skall väljas genom allmänna direkta val.

3. Företrädarnas mandatid skall börja och sluta vid samma tidpunkt som den period som avses i punkt 2.

Artikel 2

Antalet företrädare valda i varje medlemsstat är följande:

Belgien	24
Danmark	16
Tyskland	81
Frankrike	81
Irland	15
Italien	81
Luxemburg	6
Nederländerna	25
Förenade kungariket	81

Artikel 4

1. Företrädarna skall rösta individuellt och personligen. De får inte bindas av några instruktioner eller uppdrag.

2. Företrädarna skall åtnjuta den immunitet och de privilegier som gäller för församlingens ledamöter enligt det protokoll om immunitet och privilegier för Europeiska gemenskaperna som är fogat till Fördraget om upprättandet av ett gemensamt råd och en gemensam kommission för Europeiska gemenskaperna.

Artikel 5

Uppdraget som företrädare i församlingen är förenligt med att vara ledamot av parlamentet i en medlemsstat.

*Artikel 6**Artikel 3*

1. Företrädarna skall väljas för en period av 5 år.

2. Denna femårsperiod skall börja då den första sessionen öppnas efter varje val. Valperioden kan förlängas eller förkortas enligt artikel 10.2 andra stycket.

1. Uppdraget som företrädare i församlingen är inte förenligt med att vara

- ledamot av regeringen i en medlemsstat,
- ledamot av Europeiska gemenskapernas kommission,

- domare, generaladvokat eller justitiesekreterare i Europeiska gemenskapernas domstol,
- ledamot av Europeiska gemenskapernas revisionsrätt,
- medlem av Rådgivande kommittén i Europeiska kol- och stålgemenskapen eller medlem av Ekonomiska och sociala kommittén i Europeiska ekonomiska gemenskapen och i Europeiska atomenergigemenskapen,
- medlem av sådana kommittéer eller andra organ som har tillsatts enligt fördragen om upprättandet av Europeiska kol- och stålgemenskapen, Europeiska ekonomiska gemenskapen och Europeiska atomenergigemenskapen för att förvalta gemenskapernas medel eller för att utföra en permanent och direkt förvaltningsuppgift.
- styrelseledamot, direktionsledamot eller anställd i Europeiska Investeringsbanken,
- tjänsteman eller annan anställd i aktiv tjänst inom Europeiska gemenskapernas institutioner eller till dessa knutna fackorgan.2. Dessutom kan varje medlemsstat, under de förutsättningar som anges i artikel 7.2, fastställa nationella regler om oförenlighet.

3. Sådana företrädare i församlingen på vilka punkterna 1 och 2 blir tillämpliga under den femårsperiod som avses i artikel 3, skall ersättas enligt artikel 12.

Artikel 7

1. Enligt artikel 21.3 i Fördraget om upprättandet av Europeiska kol- och

stålgemenskapen, artikel 138.3 i Fördraget om upprättandet av Europeiska ekonomiska gemenskapen och artikel 108.3 i Fördraget om upprättandet av Europeiska atomenergigemenskapen skall församlingen utarbeta ett förslag till en enhetlig valordning.

2. Tills dess att en enhetlig valordning träder i kraft och om inte annat följer av de övriga bestämmelserna i denna akt, skall valförfarandet regleras av varje medlemsstats nationella föreskrifter.

Artikel 8

Vid val av företrädare i församlingen får ingen rösta mer än en gång.

Artikel 9

1. Val till församlingen skall hållas den dag som varje medlemsstat fastställer; denna dag skall för samtliga medlemsstater infalla under samma period, som skall börja en torsdag morgon och sluta närmast följande söndag.

2. Rösträkningen får inte börja förrän valet har avslutats i den medlemsstat vars väljare skall rösta sist inom den period som anges i punkt 1.

3. Om en medlemsstat beslutar att omröstning skall ske i två omgångar för val till församlingen, skall den första omgången äga rum inom den period som avses i punkt 1.

Artikel 10

1. För det första valet skall rådet enhälligt och efter att ha hört församlingen bestämma den period som avses i artikel 9.1.2. De följande valen skall äga rum inom samma

period under det sista året av den femårstid som avses i artikel 3.

Artikel 12

Prop. 1994/95:154
Bilaga 3

Om det visar sig omöjligt att under den perioden hålla valen i gemenskapen, skall rådet enhälligt och efter att ha hört församlingen bestämma en annan period som inte får infalla mer än en månad före eller en månad efter den enligt föregående stycke bestämda perioden.

3. Utan att det påverkar tillämpningen av artikel 22 i Fördraget om upprättandet av Europeiska kol- och stålgemenskapen, artikel 139 i Fördraget om upprättandet av Europeiska ekonomiska gemenskapen och artikel 109 i Fördraget om upprättandet av Europeiska atomenergigemenskapen, skall församlingen utan särskild kallelse sammanträda den första tisdagen sedan en månad har förflutit efter utgången av den i artikel 9.1 avsedda perioden.

4. Det avgående församlingens befogenheter skall upphöra när det nya församlingen sammanträder första gången.

Artikel 11

Tills dess att den enhetliga valordning som avses i artikel 7.1 träder i kraft, skall församlingen pröva företrädarnas behörighet. I detta syfte skall församlingen beakta de valresultat som medlemsstaterna officiellt har tillkännagivit och avgöra sådana tvister som kan uppkomma på grund av bestämmelserna i denna akt, dock inte tvister som uppkommer på grund av nationella bestämmelser som akten hänvisar till.

1. Tills dess att den enhetliga valordning som avses i artikel 7.1 träder i kraft och om inte annat följer av de övriga bestämmelserna i denna akt, skall varje medlemsstat fastställa ett lämpligt förfarande för hur en plats, som blir vakant under den femåriga mandattid som avses i artikel 3, skall besättas för den återstående mandattiden.

2. Om en plats blir vakant på grund av gällande nationella bestämmelser i en medlemsstat skall medlemsstaten underrätta församlingen, som skall beakta denna underrättelse.

I alla andra fall skall församlingen fastställa när en plats är vakant och underrätta medlemsstaten om detta.

Artikel 13

Om det visar sig nödvändigt att besluta om åtgärder för att genomföra denna akt, skall rådet på förslag från församlingen och efter att ha hört kommissionen enhälligt besluta om sådana åtgärder. Rådet skall först ha försökt komma överens med församlingen i en förlikningskommitté som skall bestå av rådet och företrädare för församlingen.

Artikel 14

Artikel 21.1 och 21.2 i Fördraget om upprättandet av Europeiska kol- och stålgemenskapen, artikel 138.1 och 138.2 i Fördraget om upprättandet av Europeiska ekonomiska gemenskapen och artikel 108.1 och 108.2 i Fördraget om upprättandet av Europeiska atomenergigemenskapen skall upphöra att gälla den dag, då det första

församlingen somvalts enligt denna akt
sammanträder enligt artikel 10.3.

Prop. 1994/95:154
Bilaga 3

Artikel 15

Denna akt är upprättad på danska, engelska,
franska, iriska, italienska, nederländska och
tyska språken, vilka samtliga texter är lika
giltiga.

Bilagorna I — III skall utgöra en integrerad
del av denna akt.

En förklaring av Förbundsrepubliken
Tysklands regering är fogad till denna akt.

Artikel 16

Bestämmelserna i denna akt träder i kraft den
första dagen i den månad som följer efter det
att den sista av de anmälningar som avses i
beslutet har tagits emot.

Utfärdad i Bryssel den tjugonde september nittonhundrasjuttiosex.

Pour le royaume de Belgique, son représentant
Voor het Koninkrijk België, zijn Vertegenwoordiger
le ministre des affaires étrangères du royaume de Belgique
De Minister van Buitenlandse Zaken van het Koninkrijk België

R. VAN ELSLANDE

For kongeriget Danmark, dets repræsentant
kongeriget Danmarks udenrigsøkonomiminister

Ivar NØRGAARD

Für die Bundesrepublik Deutschland, ihr Vertreter
Der Bundesminister des Auswärtigen der Bundesrepublik Deutschland

Prop. 1994/95:154
Bilaga 3

Hans-Dietrich GENSCHER

Pour la République française, son représentant
le ministre des affaires étrangères de la République française

Louis DE GUIRINGAUD

For Ireland, its Representative
Thar ceann na hÉireann, a hIonadaí
The Minister for Foreign Affairs of Ireland
Aire Gnóthaí Eachtracha na hÉireann

Gearóid MAC GEARAILT

Per la Repubblica italiana, il suo rappresentante
il ministro degli Affari esteri della Repubblica italiana

Arnaldo FORLANI

Pour le grand-duché de Luxembourg, son représentant,
membre du gouvernement du grand-duché de Luxembourg

Jean HAMILIUS

Voor het Koninkrijk der Nederlanden, zijn Vertegenwoordiger
De Staatssecretaris van Buitenlandse Zaken van het Koninkrijk der Nederlanden

L. J. BRINKHORST

For the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland, their representative

The Minister for Foreign Affairs and of the Commonwealth of the United Kingdom of
Great Britain and Northern Ireland

A. CROSLAND

De danska myndigheterna får besluta om de dagar då val av ledamöter till församlingen skall äga rum på Grönland.

BILAGA II

Förenade Konungariket skall tillämpa bestämmelserna i denna akt endast på Förenade Konungariket.

*BILAGA III***Förklaring om artikel 13**

Det föreligger enighet om att förlikningskommittén i fråga om sitt förfarande skall följa bestämmelserna i punkterna 5–7 för det förfarande som fastställdes i församlingens, rådets och kommissionens gemensamma förklaring av den 4 mars 1975.¹

¹ Europeiska gemenskapernas officiella tidning, nr C 89, den 22 april 1975.

Förbundsrepubliken Tysklands regering förklarar att akten om allmänna direkta val av ledamöter av församlingen skall tillämpas på *Land Berlin*.

Med beaktande av Frankrikes, Förenade Konungariket Storbritannien och Nordirlands och Amerikas Förenta Staters rättigheter och skyldigheter skall Berlins parlament välja företrädare till de platser som inom Förbundsrepubliken Tysklands kvot tillfaller *Land Berlin*.

EGT nr L 33, 9.2.1993, s.15.

Rådet

SOM BEAKTAR artikel 21.3 i Fördraget om upprättandet av Europeiska kol- och stålgemenskapen,

SOM BEAKTAR artikel 138.3 i Fördraget om upprättandet av Europeiska ekonomiska gemenskapen,

SOM BEAKTAR artikel 108.3 i Fördraget om upprättandet av Europeiska atomenergigemenskapen,

SOM BEAKTAR Europaparlamentets resolution av den 10 juni 1992, särskilt punkt 4 i denna¹,

SOM AVSER att verkställa slutsatserna från Europeiska rådets möte i Edinburgh den 11 och 12 december 1992 om fördelningen av platserna i Europaparlamentet från och med år 1994 för att ta hänsyn till Tysklands enande och till en förväntad utvidgning,

BESLUTAR OM följande ändringar av den akt som bifogats rådets beslut 76/787/EKSG, EEG, Euratom av den 20 september 1976², ändrad genom artikel 10 i anslutningsakten för Spanien och Portugal, och rekommenderar medlemsstaterna att anta ändringarna i enlighet med deras konstitutionella bestämmelser.

Artikel 1

Artikel 2 i den akt om allmänna direkta val av företrädare i Europaparlamentet som bifogats rådets beslut 76/787/EKSG, EEG, Euratom av den 20 september 1976 och som ändrats genom artikel 10 i anslutningsakten för Spanien och Portugal, skall ersättas med följande:

"Artikel 2

Antalet företrädare valda i varje medlemsstat är följande:

Belgien	25
Danmark	16
Tyskland	99
Grekland	25
Spanien	64

Frankrike	87
Irland	15
Italien	87
Luxemburg	6
Nederländerna	31
Storbritannien	87."

Prop. 1994/95:154
Bilaga 4

Artikel 2

Medlemsstaterna skall genast anmäla till generalsekreteraren i Europeiska gemenskapernas råd när de har avslutat det förfarande som enligt deras konstitutionella bestämmelser krävs för att anta bestämmelserna i artikel 1.

Bestämmelserna träder i kraft den första dagen i månaden efter mottagandet av den sista av dessa anmälningar. De skall tillämpas första gången vid valen till Europaparlamentet år 1994.

Artikel 3

Detta beslut skall offentliggöras i *Europeiska gemenskapernas officiella tidning*.

Det träder i kraft den dag det offentliggörs.

Utfärdat i Bryssel den 1 februari 1993

På rådets vägnar

N. HELVIG PETERSEN

Ordförande

¹ EGT nr C 176, 22.5.1992, s. 72.

² EGT nr L 278, 8.10.1976.

RÅDETS DIREKTIV 93/109/EG

av den 6 december 1993

om fastställande av närmare bestämmelser för rösträtt och valbarhet vid val till
Europaparlamentet för unionsmedborgare som är bosatta i en medlemsstat där de inte är
medborgare

(93/109/EG)

EUROPEISKA GEMENSKAPERNA RÅD
HAR ANTAGIT DETTA DIREKTIV

med beaktande av Fördraget om upprättandet
av Europeiska gemenskapen, särskilt artikel
8b.2 i detta,

med beaktande av kommissionens förslag,

med beaktande av Europaparlamentets
yttrande¹, och

med beaktande av följande:

Fördraget om upprättandet av Europeiska
unionen markerar en ny fas i processen med
att skapa en allt fastare sammanslutning
mellan de europeiska folken. En av unionens
uppgifter är att på ett konsekvent och
solidariskt sätt organisera förbindelserna
mellan medlemsstaternas folk. I dess
grundläggande mål ingår att stärka skyddet av
medlemsstaternas medborgares rättigheter och
intressen genom att införa ett
unionsmedborgarskap.

I avdelning II i Fördraget om upprättandet av
Europeiska unionen, som innehåller
bestämmelser om ändring av Fördraget om
upprättandet av Europeiska ekonomiska
gemenskapen i syfte att upprätta Europeiska
gemenskapen, införs ett unionsmedborgarskap
för alla medborgare i medlemsstaterna, som
därigenom får ett antal rättigheter.

Den rösträtt och valbarhet vid val till
Europaparlamentet i bostadsstaten som
fastställs i artikel 8b.2 i Fördraget om
upprättandet av Europeiska gemenskapen är
exempel på tillämpningen av principen om
icke-diskriminering mellan en medlemsstats
medborgare och medborgare i andra
medlemsstater och en naturlig följd av den
rätt att fritt röra sig och uppehålla sig som
föreskrivs i artikel 8a i det fördraget.

I artikel 8b.2 i Romfördraget behandlas
endast möjligheten att utöva rösträtten och
valbarheten vid val till Europaparlamentet,
utan att det påverkar tillämpningen av artikel
138.3 i Romfördraget, i vilken föreskrivs att
en i alla medlemsstater enhetlig ordning skall
fastställas för dessa val. Bestämmelsens
huvudsakliga syfte är att avskaffa det med-
borgarskapskrav som för närvarande måste
vara uppfyllt i de flesta medlemsstater för att
dessa rättigheter skall kunna utövas.

Tillämpningen av artikel 8b.2 i Romfördraget
förutsätter inte harmonisering av
medlemsstaternas valsystem. Med hänsyn till
principen om proportionalitet enligt artikel 3b
tredje stycket i Romfördraget får inte
gemenskapens lagstiftning på detta område gå
utöver vad som är nödvändigt för att uppnå
målet i artikel 8b.2 i Romfördraget.

Syftet med artikel 8b.2 i Romfördraget är att
säkerställa att alla unionsmedborgare, vare
sig de är medborgare i den medlemsstat där
de är bosatta eller inte, kan utöva sin rösträtt

¹ EGT nr C 329, 6.12.1993.

och sin valbarhet vid val till Europaparlamentet i den staten på samma villkor. De villkor, bl.a. vad gäller bosättningsens varaktighet och bevis på denna, som gäller för medborgare i andra medlemsstater bör därför vara identiska med de villkor som i förekommande fall gäller för medborgare i medlemsstaten i fråga.

Den rösträtt och valbarhet vid val till Europaparlamentet i bosättningsstaten som föreskrivs i artikel 8b.2 i Romfördraget ersätter emellertid inte rösträtten och valbarheten i hemstaten. Unionsmedborgarnas frihet att välja i vilken medlemsstat de vill delta i europeiska val måste respekteras, samtidigt som det säkerställs att denna frihet inte missbrukas av personer som röstar eller ställer upp för val i mer än ett land.

Varje undantag från de allmänna bestämmelserna i detta direktiv måste, i enlighet med artikel 8b.2 i Romfördraget, vara motiverat med hänsyn till särskilda problem i en medlemsstat. Varje undantag måste enligt sakens natur kunna tas upp till förnyad prövning.

Sådana särskilda problem kan uppstå i en medlemsstat där antalet unionsmedborgare som uppfyller ålderskravet för rösträtt och som bor i medlemsstaten utan att vara medborgare där är betydligt högre än genomsnittet. Undantag är motiverade om dessa medborgare utgör mer än 20 % av väljarkåren. Dessa undantag måste baseras på kriteriet om bosättningsens varaktighet.

Unionsmedborgarskapet har till syfte att underlätta unionsmedborgares integration i värdlandet, och det är i detta sammanhang förenligt med fördragets avsikt att undvika polarisering mellan nationella och icke-nationella listor över kandidater.

Risken för polarisering gör sig särskilt gällande i en medlemsstat där antalet

unionsmedborgare som uppfyller ålderskravet för rösträtt och som bor i medlemsstaten utan att vara medborgare där överstiger 20 % av det totala antalet unionsmedborgare som uppfyller ålderskravet för rösträtt och som bor i medlemsstaten, och det är därför viktigt att medlemsstaten i fråga i enlighet med artikel 8b i fördraget kan fastställa särskilda bestämmelser vad gäller kandidatlistornas sammansättning.

I vissa medlemsstater har personer som är bosatta där men som är medborgare i någon annan medlemsstat rösträtt vid val till det nationella parlamentet, och vissa bestämmelser i detta direktiv behöver därför inte tillämpas i dessa medlemsstater.

HÄRIGENOM FÖRESKRIVS FÖLJANDE.

KAPITEL I

ALLMÄNNA BESTÄMMELSER

Artikel 1

1. I detta direktiv fastställs närmare bestämmelser för rösträtt och valbarhet vid val till Europaparlamentet för unionsmedborgare som är bosatta i en medlemsstat där de inte är medborgare.

2. Bestämmelserna i detta direktiv skall inte påverka medlemsstaternas bestämmelser om rösträtt och valbarhet för de av deras medborgare som bor utanför deras respektive valterritorier.

Artikel 2

I detta direktiv avses med

1. *europaparlamentsval*: allmänna direkta val av företrädare i Europaparlamentet

enligt rättsakten av den 20 september 1976¹.

2. *valterritorium*: en medlemsstats territorium där medlemsstatens folk väljer företrädare i Europaparlamentet i enlighet med den ovannämnda rättsakten och inom dennas ramar, enligt vallagstiftningen i medlemsstaten i fråga,
3. *bosättningsstat*: en medlemsstat där en unions-medborgare är bosatt men där han eller hon inte är medborgare,
4. *hemstat*: den medlemsstat där unionsmedborgaren är medborgare,
5. *väljare*: en unionsmedborgare som har rösträtt vid europaparlamentsval i bosättningsstaten enligt detta direktiv,
6. *valbar person*: en unionsmedborgare som i bosättningsstaten är valbar till Europaparlamentet enligt detta direktiv,
7. *röstlängd*: antingen ett sådant officiellt register över alla röstberättigade i en valkrets eller ett område som en behörig myndighet upprättar och håller aktuellt enligt bosättningsstatens vallagstiftning, eller folkbokföringen, om den innehåller uppgifter om rösträtt,
8. *referensdag*: den eller de dagar då unionsmedborgare enligt bosättningsstatens lagstiftning skall uppfylla villkoren för rösträtt och valbarhet i den staten,
9. *försäkran*: en försäkran som avges under straffansvar enligt nationell rätt.

Artikel 3

Den som på referensdagen

a) är unionsmedborgare enligt artikel 8.1 andra stycket i fördraget,

b) inte är medborgare i bosättningsstaten men som uppfyller de villkor för rösträtt och valbarhet som enligt den statens lagstiftning gäller för de egna medborgarna

skall i bosättningsstaten ha rösträtt vid europaparlamentsval och vara valbar till Europaparlamentet om han eller hon inte har förlorat sin rätt enligt artikel 6 eller 7.

I fall då medborgare i bosättningsstaten måste ha varit medborgare under en viss tid för att vara valbara, skall unionsmedborgare anses uppfylla detta krav, om de varit medborgare i en medlemsstat under den tiden.

Artikel 4

1. Väljare skall utöva sin rösträtt antingen i bosättningsstaten eller i hemstaten. Ingen får rösta mer än en gång vid samma val.

2. Ingen får kandidera i mer än en medlemstat vid samma val.

Artikel 5

I fall då medborgare i bosättningsstaten måste ha varit bosatta i den statens valterritorium under en viss tid för att få rösta eller för att vara valbara, skall unionsmedborgare anses uppfylla det villkoret, om de varit bosatta i en annan medlemsstat under den tiden. Denna bestämmelse skall inte hindra att det ställs särskilda krav på bosättningsens varaktighet för vissa valkretsar eller områden.

Artikel 6

1. Unionsmedborgare som bor i en medlemsstat utan att vara medborgare där och

¹ EGT nr L 278, 8.10.1976, s. 5.

som genom ett straffrättsligt eller civilrättsligt beslut har förlorat sin valbarhet enligt bosättningsstatens eller hemstatens lagstiftning, skall inte vara valbara till Europaparlamentet.

2. En unionsmedborgare, som i bosättningsstaten vill kandidera till Europaparlamentet men som inte kan visa upp det intyg som anges i artikel 10.2, skall vägras att kandidera.

Artikel 7

1. Bosättningsstaten har rätt att kontrollera att unionsmedborgare, som anmält att de vill utöva sin rösträtt där, inte har förlorat den rätten i hemstaten genom ett civilrättsligt eller straffrättsligt beslut.

2. För detta ändamål kan bosättningsstaten översända till hemstaten den försäkran som avses i artikel 9.2. Hemstaten skall i god tid och på lämpligt sätt lämna de upplysningar av betydelse som normalt finns tillgängliga; dessa upplysningar får endast omfatta det som är strikt nödvändigt för genomförandet av denna artikel och får inte utnyttjas för något annat ändamål. Om upplysningarna visar att försäkran innehåller oriktiga uppgifter, skall bosättningsstaten vidta lämpliga åtgärder för att hindra att personen i fråga röstar.

3. Hemstaten får, i god tid och på lämpligt sätt, lämna bosättningsstaten alla upplysningar som är nödvändiga för genomförandet av denna artikel.

Artikel 8

1. Väljare kan utöva sin rösträtt i bosättningsstaten, om de har anmält att de vill göra det.

2. Om röstning är en skyldighet i bosättningsstaten, skall den som gjort en sådan anmälan vara skyldig att rösta.

KAPITEL II

Prop. 1994/95:154
Bilaga 5

UTÖVANDE AV RÖSTRÄTTEN OCH RÄTTEN ATT KANDIDERA

Artikel 9

1. Medlemsstaterna skall vidta de åtgärder som behövs för att väljare, som anmäler att de önskar det, skall bli upptagna i röstlängden i tillräckligt god tid före valet.

2. För att en väljare skall bli upptagen i röstlängden skall samma krav på bevis gälla som för statens egna medborgare. Väljaren skall dessutom i en skriftlig försäkran ange

a) sin nationalitet och sin adress i bosättningsstatens valterritorium,

b) i fall då det har betydelse, den valkrets eller det område i hemstaten där väljaren senast var upptagen i en röstlängd,

c) att rösträtten kommer att utövas endast i bosättningsstaten.

3. Bosättningsstaten får kräva att väljaren dessutom

a) i sin försäkran enligt punkt 2 anger att rösträtten i hemstaten inte har gått förlorad,

b) visar upp en giltig identitetshandling, och

c) anger vilken dag han eller hon bosatte sig i den staten eller i någon annan medlemsstat.

4. Väljaren skall stå kvar i röstlängden på samma villkor som statens egna medborgare tills han eller hon stryks från den på egen begäran eller därför att villkoren för rösträtt inte längre är uppfyllda.

1. När en valbar person vill kandidera till Europaparlamentet skall samma krav på bevis om valbarheten gälla som för landets egna medborgare. Den valbara personen skall dessutom i en försäkran ange

- a) sin nationalitet och sin adress i bopämarksstatens valterritorium,
- b) att han eller hon inte kandiderar vid europaparlaments-val i någon annan medlemsstat,
- c) i fall då det har betydelse: den valkrets eller det område i hemstaten där han eller hon senast var upptagen i en röstlängd,

2. Vidare skall begäran att få kandidera vara åtföljd av ett intyg från de behöriga myndigheterna i hemstaten att valbarheten inte har gått förlorad där eller att denna diskvalifikationsgrund inte är för handen såvitt myndigheterna vet.

3. Bopämarksstaten får dessutom kräva att en giltig identitetshandling visas upp. Den får också kräva besked om vilken dag personen blev medborgare i en medlemsstat.

Artikel 11

1. Bopämarksstaten skall lämna den som begärt att bli upptagen i röstlängden eller som begärt att få kandidera en underrättelse om de åtgärder som vidtas eller det beslut som fattas med anledning av begäran.

2. Den som vägras att bli upptagen i röstlängden eller att få kandidera skall ha samma rätt till överprövning som lagstiftningsstaten i bopämarksstaten ger de egna medborgarna.

Artikel 12

Bopämarksstaten skall i god tid och på lämpligt sätt underrätta väljare och valbara

personer om villkor och närmare bestämmelser för utövande av rösträtten och rätten att kandidera.

Artikel 13

Medlemsstaterna skall utbyta den information som är nödvändig för genomförandet av artikel 4. För detta ändamål skall bopämarksstaten, på grundval av den förklaring som avses i artiklarna 9 och 10, i tillräckligt god tid före valet förse hemstaten med information om medborgare i denna som finns upptagna i röstlängden eller som kandiderar. Hemstaten skall, i enlighet med sin nationella lagstiftning, vidta lämpliga åtgärder för att säkerställa att dess medborgare inte röstar mer än en gång eller kandiderar i mer än en medlemsstat.

KAPITEL III

UNDANTAG OCH ÖVERGÅNGSBESTÄMMELSER

Artikel 14

1. Om antalet unionsmedborgare som uppfyller ålderskravet för rösträtt och som bor i en medlemsstat utan att vara medborgare där den 1 januari 1993 utgör mer än 20 % av det totala antalet unionsmedborgare som uppfyller ålderskravet för rösträtt och som är bosatta i medlemsstaten, får staten, trots vad som föreskrivs i artikel 3, 9 och 10 bestämma

- a) att endast den får rösta som har varit bosatt i medlemsstaten under en minsta tid vilken inte får överstiga fem år,
- b) att endast den skall vara valbar som har varit bosatt i medlemsstaten under en minsta tid vilken inte får överstiga tio år.

Dessa bestämmelser skall inte påverka tillämpningen av de åtgärder i fråga om listor över kandidater som en medlemsstat kan vidta och som tar sikte på att främja integrationen av sådana unionsmedborgare som inte är medborgare i medlemsstaten.

Unionsmedborgare, som har bosatt sig utanför hemstaten och som därför eller på grund av bosättningsens varaktighet inte är röstberättigade eller valbara där, skall inte omfattas av sådana krav på en viss tids bosättning som avses i första stycket.

2. Om det i en medlemsstats lagstiftning den 1 februari 1994 föreskrivs att medborgare i en annan medlemsstat som är bosatta i den förnämnda medlemsstaten har rösträtt vid val till det nationella parlamentet och därför på samma villkor som medlemsstatens egna väljare kan upptas på röstlängden, behöver den förnämnda medlemsstaten, trots vad som föreskrivs i detta direktiv, inte tillämpa artikel 6-13 på dessa medborgare.

3. Senast den 31 december 1997 och därefter 18 månader före varje europaparlamentsval skall kommissionen till Europaparlamentet och rådet överlämna en rapport i vilken den kontrollerar om undantag för den berörda medlemsstaten i enlighet med artikel 8b.2 i Romfördraget fortfarande är motiverat samt föreslår att nödvändiga anpassningar görs.

Medlemsstater som utnyttjar möjligheten till undantag enligt punkt 1 skall till kommissionen lämna alla nödvändiga upplysningar om bakgrunden.

Artikel 15

Följande särskilda bestämmelser skall gälla för det fjärde direkta europaparlamentsvalet:

- a) Unionsmedborgare som den 15 februari 1994 redan har rösträtt i bosättningsstaten och som finns upptagna i röstlängden i denna stat behöver inte uppfylla formaliteterna i artikel 9.
- b) De medlemsstater där röstlängderna har färdigställts före den 15 februari 1994 skall vidta de åtgärder som behövs för att väljare som vill utöva sin rösträtt där skall bli upptagna i röstlängden i tillräckligt god tid före valet
- c) I medlemsstater där inga särskilda röstlängder upprättas utan i stället folkbokföringen innehåller uppgifter om rösträtt och där röstning inte är en skyldighet, kan denna ordning även tillämpas på väljare som finns upptagna i folkbokföringen och som, efter det att de individuellt har underrättats om sina rättigheter, inte har anmält att de vill utöva sin rösträtt i hemstaten. De förnämnda medlemsstaterna skall till hemstaten sända över den handling som visar den av dessa väljare uttryckta avsikten att rösta i bosättningsstaten.
- d) Medlemsstater som genom lagstiftning reglerar det interna förfarandet för nominering av kandidater för politiska partier och grupper, kan föreskriva att sådana förfaranden som i enlighet med den lagstiftningen inleddes före den 1 februari 1994 och de beslut som fattats i samband med detta skall förbli giltiga.

KAPITEL IV

SLUTBESTÄMMELSER

Senast den 31 december 1995 skall kommissionen till Europaparlamentet och rådet överlämna en rapport om tillämpningen av detta direktiv vid europaparlamentsvalet i juni 1994. På grundval av denna rapport kan rådet genom ett enhälligt beslut som fattas på förslag från kommissionen och efter samråd med Europaparlamentet anta bestämmelser om ändring av detta direktiv.

Artikel 17

Medlemsstaterna skall anta de lagar och andra författningar som är nödvändiga för att följa detta direktiv senast den 1 februari 1994. De skall genast underrätta kommissionen om detta.

När en medlemsstat antar dessa bestämmelser skall de innehålla en hänvisning till detta direktiv eller åtföljas av en sådan hänvisning när de offentliggörs. Närmare föreskrifter om hur hänvisningen skall göras skall varje medlemsstat själv utfärda.

Artikel 18

Detta direktiv träder i kraft samma dag som det offentliggörs i *Europeiska gemenskapernas officiella tidning*.

Artikel 19

Detta direktiv riktar sig till medlemsstaterna.

Utfärdat i Bryssel den 6 december 1993.

På rådets vägnar

W. CLAES

Ordförande

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 23 februari 1995

Närvarande: statsrådet Hjelm-Wallén, ordförande, och statsråden
Peterson, Hellström, Thalén, Wallström, Tham, Blomberg,
Heckscher, Andersson, Winberg, Uusmann, Nygren, Ulvskog,
Sundström, Lindh, Johansson

Föredragande: statsrådet Heckscher

Regeringen beslutar proposition 1994/95:154 Val till
Europaparlamentet m.m..

